

Ks. ANDRZEJ KOPYSTA

**STUDENCI Z PARAFII KOLEGIACKIEJ W WIELUNIU
NA UNIWERSYTECIE KRAKOWSKIM W LATACH 1400 - 1642 ***

Celem niniejszej pracy jest sporządzenie listy studentów z lat 1400 - 1642, pochodzących z miejskiej parafii kolegiackiej w Wieluniu. Główną częścią parafii było miasto Wieluń należące do rzędu miast średnich tak pod względem liczby mieszkańców, obszaru, jak i produkcji rzemieślniczej.

Oprócz sporządzenia listy, chodzi nam także o przedstawienie, w miarę możliwości, dalszych kolei życia studentów oraz ukazanie przyczyn, które spowodowały napływ wielunian do Akademii Krakowskiej.

Temat ten wzbudzi zapewne zainteresowanie badaczy przeszłości ziemi wieluńskiej i samego Wielunia, który obchodził niedawno (1983 r.) 700-lecie uzyskania praw miejskich. Zagadnienie to stanowi także przyczynek do historii kultury, historii społecznej, jak i historii Kościoła w Polsce, choćby ze względu na problem wykształcenia kleru.

Podstawą do ustalenia listy studentów z parafii kolegiackiej w Wieluniu były księgi immatrykulacyjne Uniwersytetu Krakowskiego, zwane *Album studiosorum*, zachowane od 1400 do 1642 r. i od 1720 do 1780 r. Istniejąca luka powstała na skutek spalenia się części *Album*. Wpłynęło to na ustalenie zakresu pracy na lata 1400 - 1642. Wydaje się to tym bardziej prawomocne, że połowa XVII w. (1655 r. najazd szwedzki) stanowi graniczny okres w rozwoju Wielunia, od którego datuje się stały spadek znaczenia miasta.

Album nie zawiera wpisów immatrykulacyjnych wszystkich studentów, dlatego potwierdzenia studiów niektórych z nich należało szukać w innych źródłach.

Ustalenia stopni naukowych dokonano zasadniczo na podstawie *Liber promotionum*. W Krakowie jednocześnie z *Album* prowadzono księgi promocyjne dla każdego wydziału, ale zachowała się jedynie księga promocji Wydziału Sztuk Wyzwolonych od 1402 r. Dydaktyczna działalność uniwersytetu jest znana dzięki *Liber diligentiarum* począwszy od 1487 do 1563 r.

Z innych wydawnictw źródłowych do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego wykorzystano: *Acta rectoralia*, *Conclusiones Universitatis Cracoviensis*, *Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis*.

Do ustalenia dalszych losów studentów wykorzystano m.in. *Libri ordinatum*, rękopis znajdujący się w Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie. Są to księgi święceń kapłańskich od 1573 r. Bardzo pomocne w tym względzie były znajdujące się w Archiwum Diecezjalnym w Częstochowie materiały do *Kodeksu dyplomatycznego Wielunia* zebrane przez W. Patykiewicza i K. Wójcikiewicza. Zawierają one dokumenty z lat 1369 - 1649, z których wiele nie było dotychczas drukowanych. Wymienić jeszcze należy *Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum* zawierające wybór zapisek z pięciu najstarszych ksiąg oficjalatu wieluńskiego z lat 1459 - 1543¹. Inne wydawnictwa źródłowe, wykorzystane w pracy, podane są w bibliografii.

Kończąc te uwagi, pragnę wyrazić podziękowanie ks. doc. dr hab. Jerzemu Wolnemu za zachętę do podjęcia tematu i udzielenie cennych uwag w trakcie pisania pracy.

SRODOWISKO KULTURALNE

Dobrobyt mieszczan wieluńskich znalazł swój wyraz w kulturze materialnej i umysłowej. O jego wysokiej randze świadczy fakt że już w 1376 r. abp gnieźnieński Jarosław Bogoria ze Skotnik wystawił tutaj rezydencję arcybiskupią². Jan Długosz zalicza Wieluń do znaczniejszych miast w Polsce³. Także w sto lat później, za panowania Zygmunta Augusta, miasto uchodziło za jedno z piękniejszych w kraju⁴.

¹ *Acta capitulorum nec non iudiciorum ecclesiasticorum*, ed. B. Ulanowski, Cracoviae 1902 - 1908, t. 2, nr 812 - 890, s. 389 - 430, nr 1979 - 1999, s. 932 - 944; t. 3, nr 794 - 858, s. 333 - 356 (cyt.: A. Cap.).

² J. Korytkowski, *Arcybiskupi gnieźnieńscy, prymasowie i metropolici polscy od r. 1000 aż do r. 1921, czyli do połączenia arcybiskupstwa gnieźnieńskiego z biskupstwem poznańskim*, t. 1, Poznań 1888, s. 627 (cyt.: J. Korytkowski, *Arcybiskupi*).

³ J. Długosz, *Roczniki czyli Kroniki Sławnego Królestwa Polskiego*. Księga pierwsza i druga, red. i wstępem opatrzył J. Dąbrowski. Warszawa 1961, s. 174 (cyt.: J. Długosz, *Roczniki*).

⁴ T. Olejnik, *Wieluń*. Przewodnik, Łódź 1967, s. 11.

Szymon Starowolski zaznaczył przy Wieluniu, że posiada „piękne domy ceglane” jak również „kilka przednich klasztorów”⁵.

Miasto rzeczywiście odznaczało się ładną zabudową w układzie wrzecionowatym, charakterystycznym dla miast śląskich. Do najwspanialszych gmachów należał pochodzący z XVI w. ratusz. Z piwnic budynku rozchodziły się w różnych kierunkach poza obręb murów miejskich podziemne murowane korytarze⁶. W drugiej połowie XVI w. ratusz ciągle upiększono, a w 1599 r. nastąpiła wielka przebudowa i obicie wieży miedzią. Ciągle też poprawiano mury, bramy, wieże oraz inne budowle miejskie. W związku z tymi pracami sprowadzano do Wielunia muratorów z innych miast: Wrocławia, Brzegu, Byczyny, Częstochowy⁷. O zamożności renesansowego Wielunia świadczy posiadanie przez miasto sieci wodociągów, na założenie których zezwolił w 1532 r. król Zygmunt Stary⁸.

Spośród budowli sakralnych na szczególną uwagę zasługiwała wczesnogotycka, pochodząca w końcu XIII w. kolegiata pod wezwaniem Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny i św. Michała Archanioła. Wizytacja Łaskiego zalicza ten kościół do najbogatszych w Polsce nie tylko pod względem uposażenia, ale także posiadania bogatych paramentów liturgicznych, cennych relikwiarzy, złotych i srebrnych kielichów, których liczbę podaje na dwadzieścia⁹. Sprzęty kościelne cechowały się wysokim, artystycznym poziomem wykonania. Były to wyroby miejscowych warsztatów złotniczych. Znany srebrny posążek Matki Bożej z 1510 r. (tzw. Madonna Wieluńska) to zapewne dzieło miejscowego złotnika Pawła¹⁰. Wysoki poziom artystyczny reprezentowały też miejscowe wyroby snycerskie, wykazujące wyraźne odrębności warsztato-stylistyczne oraz malarstwo ścienne. Położony na terenie parafii kościół w Gaszynie pod wezwaniem Najświętszej Maryi Panny repre-

⁵ Sz. Starowolski, *Polska albo opisanie położenia Królestwa Polskiego*, z języka łacińskiego przełożył, wstępem i komentarzami opatrzył A. Piskadlo, Kraków 1976, s. 39, 49, 66 (cyt.: Sz. Starowolski, *Polska*).

⁶ W. Szczygielski, *Dzieje ziemi wieluńskiej*, Łódź 1969, s. 127.

⁷ E. Łopaciński, *Materiały do artystów Płocka, Sieradza i Wielunia z XVI i pocz. XVII wieku*, „Biuletyn Historii Sztuki” 15:1953, z. 3-4, s. 113-114.

⁸ *Matricularum Regni Poloniae Summaria*, ed. T. Wierzbowski, t. 4, *Vratislaviae* 1915, nr 16409, s. 418 (cyt.: MRPS); CzAD, brak sygn. W. Patykiewicz, K. Wójcikiewicz, *Materiały do Kodeksu dyplomatycznego Wielunia*, nr 179 (cyt.: MKDW).

⁹ J. Łaski, *Liber beneficiorum archidioecesis Gnesnensis*, ed. J. Łukowski, t. 2. *Posnaniae* 1881, s. 108 (cyt.: J. Łaski, *L. Ben.*); Kolegiata została zbombardowana w 1939 r. i rozebrana przez okupanta w latach 1940-1941. Zarówno przed jak i w czasie trwania rozbioru była starannie fotografowana co świadczy, że zdawano sobie sprawę z wartości architektonicznych obiektu — zob. Z. Ciekliński, *Kolegiata w Wieluniu i jej zniszczenie*, „Biuletyn Historii Sztuki” 24:1962, z. 2, s. 227.

¹⁰ L. Lepszy, *Przemysł złotniczy w Polsce*, Kraków 1933, s. 326; W. Przygocki, *Z przeszłości Wielunia. Przyczynek do historii diecezji częstochowskiej*, Częstochowa 1928, s. 4.

zentuje typ tzw. kościoła wieluńskiego i jest wyrazem odrębności architektonicznych ziemi wieluńskiej w budownictwie sakralnym¹¹.

W pierwszej połowie XVII w. miejscowa szlachecka rodzina Radoszewskich sprowadzała do ziemi wieluńskiej malarskie dzieła sztuki. Podkomorzy wieluński, Jerzy Radoszewski, sprowadził z Włoch do Wielunia do dzisiaj zachowany obraz „Grosz czynszowy”, pochodzący ze słynnej szkoły tycjanowskiej¹².

W mieście oczywiście istniała, stojąca na wysokim poziomie, szkoła kolegiacka, a ponadto szkolny mieszczański teatr renesansowy¹³. Wydarzeniem w życiu kulturalnym miasta były doroczne zawody organizowane przez bractwo strzeleckie, czyli kurkowe¹⁴. Posiadały one szczególnie uroczysty charakter i były uświetniane wystawianiem sztuk przez miejscowy teatr. Zawody przyciągały uwagę nie tylko samych mieszkańców Wielunia, ale także okolicznej szlachty¹⁵.

Warto też wspomnieć, że w początkach XVI w. na terenie ziemi wieluńskiej istniało 26 szkół parafialnych, a w drugiej połowie stulecia liczba ich jeszcze wzrosła¹⁶. Z tego terenu w XV i XVI w. studiowało na Akademii Krakowskiej ok. 70 studentów, nie wliczając w to studentów pochodzących z parafii kolegiackiej w Wieluniu¹⁷.

KLASZTORY

Niewątpliwie duży wpływ na rozwój życia religijnego, kościelnego i kulturalnego miało istnienie w Wieluniu klasztorów. Do połowy XVII w. powstały w granicach parafii cztery.

Najstarszym był klasztor augustianów pod wezwaniem Bożego Ciała. W 1342 r. Kazimierz Wielki sprowadził augustianów z Czech do Krakowa, a w 1350 r. ufundował im drugi klasztor właśnie w Wieluniu¹⁸. Już w pierwszej połowie XIII w. byli tu prawdopodobnie jacyś nie znani bliżej eremici¹⁹.

¹¹ W. Szczygielski, jw.

¹² T. Olejnik, jw., s. 28.

¹³ O szkole i teatrze zob. niżej.

¹⁴ Bractwo strzeleckie zostało założone w 1516 r. przez starostę wieluńskiego Stanisława z Kurawek, burmistrza i rajców miejskich; zob. MKDW, nr 164.

¹⁵ W. Szczygielski, jw., s. 126.

¹⁶ Tamże, s. 128.

¹⁷ Obliczenie własne na podstawie Album Studiosorum Universitatis Cracoviensis, t. 1-3, ed. A. Chmiel, Cracoviae 1883-1904 (cyt.: AST) oraz J. Wolny, Studenci Uniwersytetu Krakowskiego w XV wieku z terenu diecezji częstochowskiej, „Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne” 43:1969, nr 3-6, s. 95-108 (cyt.: J. Wolny, Studenci).

¹⁸ J. Kowalczyk, Augustianie w Polsce, (w:) EK, t. 1, k. 1076.

¹⁹ R. Rosin, Ziemia Wieluńska w XII-XVI w. Studia z dziejów osadnictwa, Łódź 1961, s. 120 (cyt.: R. Rosin, Ziemia Wieluńska).

Obecność augustianów w Wieluniu poświadczają zapiski źródłowe z lat 1386 - 1391, 1395, 1412, 1421, 1444. Klasztor wiele ucierpiał w czasie wojen husyckich, a w 1457 r., podczas najazdu księcia Janusza Oświęcimskiego, został spalony i wymordowano zakonników²⁰. Pojawiają się oni znowu w Wieluniu w 1487 r.²¹ Uth wspomina, że do klasztoru wkradła się herezja luterska oraz, że augustianie prowadzili tu studium dla swoich profesów²².

W 1388 r. książę Władysław Opolczyk fundował w mieście paulinów. Został im przekazany kościół Św. Mikołaja oraz dotychczasowy dom szpitalny. Wizytacja generalna z 1811 r. zawiera opis, z którego wynika, że paulini byli już w Wieluniu przed 1388 r. i mieli pełnić funkcję kapelanów zamkowych w kaplicy Św. Katarzyny²³. Fundację Opolczyka lepiej uposażył król Władysław Jagiello przy współudziale i z inicjatywy swej małżonki, Jadwigi, oraz panów małopolskich w 1393 r.²⁴. Paulini wieluńscy odznaczali się gorliwą pracą i zachowaniem reguły. Spełniali w parafii różne posługi, pomagając miejscowym księżom. Dwór z Gaszyna prosił, aby przysyłali na niedzielę i święta księdza do tamtejszej kaplicy. Wobec zwiększającej się liczby zakonników, w 1630 r. powiększono klasztor, czerpiąc pieniądze na ten cel z dochodów klasztornego browaru²⁵. Należy tu wspomnieć, że Augustyn Kordecki zaraz po przyjęciu święceń kapłańskich został tu podprzeorem i nauczycielem retoryki (1634 - 1635), a później pełnił tu stanowisko przeora (1638 - 1640)²⁶. Pod koniec swego życia osiadł w klasztorze wieluńskim Mikołaj z Wilkowiecka, kaznodzieja, prowincjał paulinów polskich i przeor w Rzymie. Znany jest w literaturze polskiej jako autor „Historii o chwalebnym Zmartwychwstaniu Pańskim...”²⁷.

Odrodzenie się życia religijnego i katolicyzmu po Soborze Trydenckim znalazło swój wyraz m.in. w powstawaniu nowych klasztorów. W pierwszej połowie XVII w. na terenie parafii powstają jeszcze dwa klasztory.

²⁰ J. Korytkowski, Arcybiskupi, t. 1, s. 205 - 206; W. Patykiewicz, Archidiakoniat Wieluński, „Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne” 24 - 32: 1958, nr 1, s. 33 (cyt.: W. Patykiewicz, Archidiakoniat).

²¹ A. Cap, t. 2, nr 852, s. 413; t. 3, nr 840, s. 348.

²² G. Uth, Szkic historyczno-biograficzny zakonu augustyńskiego w Polsce, Kraków 1930, s. 110, 121.

²³ MKDW, nr 22.

²⁴ Zbiór dokumentów OO. Paulinów w Polsce, wyd. J. Fijałek, z. 1, Kraków 1983, nr 33, s. 64 - 67 (cyt.: ZDP).

²⁵ S. Chodyński, Paulini w Polsce, (w:) E. Kość, t. 18, s. 473.

²⁶ Historia Nauki Polskiej, pod red. B. Suchodolskiego, t. 6; Dokumentacja bibliograficzna. Indeks biograficzny tomu 1 i 2, opr. L. Hajdukiewicz, Wrocław 1974, s. 321 (cyt.: Historia Nauki Polskiej).

²⁷ J. Związek, Mikołaj z Wilkowiecka i jego działalność kaznodziejsko-literacka, (w:) Studia Historyczne, pod red. M. Żywczyńskiego, Z. Zielińskiego, t. 1, Lublin 1968, s. 36.

W 1612 r. Anna ze Sroczye Sroczyńska, wdowa po Aleksandrze Koniecpolskim, matka hetmana Stanisława Koniecpolskiego, fundowała bernardynki. 6 X 1613 r. wprowadzono do klasztoru, powstałego na miejscu dawnej rezydencji arcybiskupiej, pierwsze pięć zakonnic przybyłych z Warszawy, do których przystało kilka córek miejscowej szlachty. Był to klasztor dla córek szlacheckich, w którym w 1634 r. przebywało 30 zakonnic. Podczas najazdu szwedzkiego klasztor uległ zniszczeniu. Wtedy córki fundatorki, będące w zakonie, wyjednały u bogatych rodzin i znajomych fundację nowego klasztoru pod wezwaniem Św. Franciszka, na którą zezwolił król Zygmunt III Waza²⁸.

Niedługo po bernardynkach, bo w 1629 r. przybyli do Wielunia reformaci. Głównymi ich dobrodziejami byli Marcin Wierusz-Kowalski oraz mieszczanin wieluński Paweł Nieroda. Mieściło się tu studium filozofii i teologii dla prowincji. W klasztorze znaleźli schronienie zakonnicy wypędzeni ze Szkocji, którzy szerzyli tu niepokoje, chcąc się wyodrębnić z prowincji polskiej²⁹.

Z powodu braku dostatecznych źródeł trudno powiedzieć coś więcej o wpływie, działalności i zasługach tych klasztorów w życiu parafii i miasta. Ogólnie można powiedzieć, że reformaci zajmowali się nauczaniem, paulini i augustianie pracą duszpasterską, a bernardynki wychowaniem dziewcząt³⁰. W trzech klasztorach męskich prowadzono szkoły zakonne, natomiast nauczaniem mieszczan zajmowała się szkoła kolegiacka.

SZKOŁA KOLEGIACKA

Nie wiadomo czy szkoła w Wieluniu powstała od razu przy kościele parafialnym w końcu XIII w., czy dopiero po jego odnowieniu w 1350 r. przez Kazimierza Wielkiego. Najstarsza wzmianka o szkole pochodzi z 29 XII 1388 r. W dokumencie, stwierdzającym zrzeczenie się kościoła Św. Mikołaja, domu szpitalnego i wszystkich dochodów na rzecz paulinów przez dotychczasowego rektora Andrzeja, występują: Henryk — rektor szkoły w Wieluniu i jego pomocnik — Paweł z Olewina³¹. Taka obsada szkoły wskazuje, iż już w tym czasie była dobrze zorganizowana i osiągnęła wysoki poziom. Zadaniem jej było wychowanie religijno-moralne oraz nauczanie³².

²⁸ S. Chodyński, Bernardynki, (w:) E. Kość, t. 2, s. 231; K. Kantak, Bernardyni w Polsce, t. 2, Lwów 1933, s. 372.

²⁹ Z. Chełmicki, Reformaci w Polsce, (w:) PEK, t. 33 - 34, s. 193.

³⁰ W. Patykiewicz, Archidiakon, jw.

³¹ MKDW, nr 22; R. Rosin, Słownik historyczno-geograficzny ziemi wieluńskiej w średniowieczu, Warszawa 1963, s. 172.

³² Por. S. Litak, Struktura i funkcje parafii w Polsce, (w:) Kościoł w Polsce, pod red. J. Kłoczowskiego, t. 2, Kraków 1969, s. 380.

Po przeniesieniu kolegiaty do Wielunia zapewne zatroszczono się o podniesienie poziomu szkoły, wówczas już kolegiackiej. W zasadzie powinna się ona składać z oddziału nauk świeckich (trivium i quadrivium) i prawnoteologicznych, potrzebnych każdemu duszpasterzowi. Nie jest wykluczone, że w szkole wieluńskiej program nauczania uwzględniał również potrzeby miejscowych kupców i rzemieślników³³.

Z okresu szkoły parafialnej (przed 1420 r.) oprócz wspomnianego Henryka znamy jeszcze jednego rektora. W 1418 r. Grzegorz Chodek z Wielunia, pochodzący z Krzepic, przepisał księdzu Gotardowi, plebanowi w Trębaczewie, fragment *Summae Theologicae* św. Tomasza z Akwinu. Karbowski uważa, że Grzegorz Chodek był niewątpliwie kierownikiem szkoły w Wieluniu³⁴. Wiadomo też, że ów rękopis w 1454 r. został przez księdza Gotarda ofiarowany Akademii Krakowskiej³⁵.

Akt fundacyjny kolegiaty w Wieluniu wspomina rektora szkoły i scholarów, którzy mają pomagać wikariuszom w śpiewaniu godzin brewiarzowych w intencji zbawienia króla Władysława i abpa gnieźnieńskiego³⁶. Dalsze wiadomości o szkole wieluńskiej pochodzą dopiero z końca XV w. Miasto w tym czasie rozwijało się jednak pomyślnie, co pozwala podobnie sądzić o szkole. Potwierdza to także stały napływ studentów z Wielunia do Krakowa.

27 IV 1491 r. występuje Szymon-bakalarz sztuk wyzwolonych „magister schole in Wielun”³⁷. Szkoła musiała zatem posiadać dobre uposażenie i dobry poziom. Przemawia za tym jeszcze fakt zatrudnienia pomocnika rektora szkoły. 29 XI 1491 r. występuje Jan Kaszuba „socius schole”. Taka obsada szkoły była tylko w większych ośrodkach miejskich, co jednak również należało do rzadkości. Pomocnik rektora szkoły (zwany także towarzyszem — socii lub zastępcą — locati) mógł uczyć osobno kogoś z wykładanych w szkole przedmiotów³⁸.

Następnym znanymrektorem jest też bakalarz sztuk wyzwolonych — Mateusz z Bolesławca (1496 r.). Wiadomo, że równocześnie pełnił funkcję instygatora w oficjalacie³⁹, podobnie jak późniejszy rektor szkoły, o którym wiemy tylko, że nosił imię Władysław (1514 r.)⁴⁰

³³ S. Kot, Szkolnictwo parafialne w Małopolsce XVI - XVIII w., Lwów 1912, s. 10.

³⁴ W. Wiślocki, Katalog rękopisów Biblioteki Uniwersytetu Jagiellońskiego, t. 1, Kraków 1880, nr 1707, s. 412, nr 1723, s. 416; (cyt.: W. Wiślocki, Katalog); A. Karbowski, Dzieje wychowania i szkół w Polsce w wiekach średnich, t. 2: 1364 - 1432, Petersburg 1903, s. 29; (cyt.: A. Karbowski, Dzieje).

³⁵ Tamże, s. II.

³⁶ A. Karbowski, Dzieje, t. 2, s. 90.

³⁷ A. Cap., t. 3, nr 841, s. 348.

³⁸ Tamże, t. 2, nr 860, s. 417; E. Wiśniowski, Rozwój organizacji parafialnej w Polsce do czasów reformacji, (w:) Kościół w Polsce, pod red. J. Kłoczowskiego, t. 1, Kraków 1966, s. 346; (cyt.: E. Wiśniowski, Rozwój).

³⁹ Tamże, t. 2, nr 872, s. 422, nr 876, s. 424, nr 878, 880, s. 425.

⁴⁰ Tamże, t. 3, nr 808, s. 335; K. Skubała, Oficjalat Okręgowy w Wieluniu w wiekach XV - XVI, Częstochowa 1981 (maszynopis), s. 137.

Wizytacja Łaskiego wyraźnie wspomina o szkole w Wieluniu. Nadawanie posady kierownika szkoły było wspólnym prawem dziekana kolegiaty i rady miejskiej. Jest także mowa o obowiązkach uczniów w kolegiacie, a jeśli idzie o wynagrodzenie rektora, to jest tylko wzmianka, że otrzymywał od szlachty i mieszczan „tres fertones” (36 groszy)⁴¹.

Ponieważ rektor spełniał pewne funkcje w kolegiacie, na pewno płacił mu też dziekan. Przeciętnie opłata ta wynosiła 8 złotych rocznie. Poza tym na jego dochód składały się tzw. kwartała (tj. opłata pobierana od uczniów), opłaty wpisowego, pożegnalnego, na przybory szkolne oraz kozubalec (opłata pobierana od Żydów i od innowierców). Wysokość opłat składanych przez parafian nauczycielowi na terenie archidiaconatu wieluńskiego wahała się w granicach od 8 groszy do 4 ternarów w skali rocznej od rodziny⁴². Oficjałat wieluński gorliwie egzekwował zaniebdania wiernych w uiszczaniu opłat przeznaczonych na utrzymanie szkoły i nauczyciela.

Kompetencja oficjała rozciągała się również na sprawy bytowe uczniów. Klasycznym przykładem jest wezwanie do konsystorza 16 VI 1514 r. wójta wieluńskiego, Mikołaja Gaszyńskiego, burmistrza, rajców miejskich i zagrożenie im karą ekskomuniki, jeżeli w dalszym ciągu będą odmawiać „kierownikowi” łaźni miejskiej zapłaty za bezpłatną kąpiel uczniów i ubogich w środy każdego tygodnia⁴³.

W 1528 r. jako instygator w oficjałacie wieluńskim występuje Bartłomiej Szczucki — bakałarz sztuk wyzwolonych⁴⁴. Na Uniwersytet Krakowski wpisał się na semestr zimowy w 1515 r. jako Bartholomeus Alberti de Szczuky dioc. Poznaniensis i opłacił 4 grosze wpisowego⁴⁵. Na bakałarza został promowany 13 XII 1517 r.⁴⁶ W 1530 r. pojawia się o nim wzmianka jako o kierowniku szkoły w Wieluniu⁴⁷. Nadal równocześnie sprawował funkcje w oficjałacie. W sądzie Szczucki występował nie tylko jako urzędnik, ale także był pozywany przez oficjała na świadka i jako odpowiedzialnej za wychowanie i dyscyplinę w sprawach dotyczących jego uczniów. Tak było w toczącej się 15 V 1530 r. sprawie scholara Andrzeja, syna tkacza, który pijany urządzał awantury w domu Wojciecha łaźiebniaka. Szczucki wydalil ucznia ze szkoły, a oficjał polecił odstawić go do więzienia⁴⁸. Wiadomo też, że sam rozstrzygał sprawy, które do sądu wnosili uczniowie szkoły kolegiackiej. Przykładowo 1 VI

⁴¹ J. Łaski, L. Ben., t. 2, s. 96, 102.

⁴² Por. S. Kot., jw., s. 25 - 27; E. Wiśniowski, Rozwój, s. 339.

⁴³ A. Cap., t. 3, nr 795, s. 334. MKDW, nr 163; K. Skubała, jw., s. 6.

⁴⁴ Tamże, t. 3, nr 841, s. 348.

⁴⁵ ASt., t. 2, s. 163.

⁴⁶ L. Pr. s. 165.

⁴⁷ A. Cap., t. 3, nr 843, s. 349.

⁴⁸ Tamże.

1530 r. scholar Maciej, syn Urbana Skrzyńskiego, wniósł pozew przeciwko Marcinowi, czeladnikowi płatnerskiemu, o pobicie. Podobnie scholar szlachcic Jan Piwo oskarżył przed sądem Macieja Drażka wikariusza kolegiaty o to, że dotkliwie go pobił i zażądał zadośćuczynienia w wysokości 30 marek⁴⁹.

Powyższe notatki sądowe rzucają trochę światła na pochodzenie społeczne uczniów. Ciekawe jest, że do szkoły uczęszczali synowie szlachecy. S. Kot podaje, iż wizytacje biskupie nigdzie nie podają, aby do tych szkół uczęszczała szlachta. Często zaznaczają, że istniała szkoła dla synów mieszczańskich, a na wsi dla chłopskich. Szlachta oddawała dzieci pod opiekę nauczycieli prywatnych. O posyłaniu dzieci szlacheckich do szkoły wieluńskiej mogły decydować: brak pieniędzy na utrzymanie nauczyciela czy trudności w jego znalezieniu, albo dobra organizacja danej szkoły pod względem poziomu nauczania⁵⁰.

Stałe wysiłki synodów XVI w. co do prowadzenia, karności i utrzymywania szkół znalazły pozytywny oddźwięk w archidiaconacie i w samym Wieluniu. Przykładem tego jest zapis testamentalny długoletniego dziekana kolegiaty, Stanisława Łowieńskiego, przeznaczający dużą wówczas sumę 60 grzywnien na wybudowanie nowej szkoły w Wieluniu⁵¹.

W owym czasie szkoła przydawała swoistego charakteru miejscowej kulturze. Z lat 1579 - 1584 pochodzą pierwsze, bezpośrednie wzmianki o istnieniu w mieście teatru renesansowego. Bardzo jest jednak prawdopodobne, że działał on już znacznie wcześniej. Był to teatr szkolny, który wystawiał komedie o charakterze świeckim. Znajdował się pod troskliwą opieką władz miejskich, które opłacały bakałarza (kierownika szkoły), będącego jednocześnie reżyserem wystawianych sztuk. Jako aktorzy występowali uczniowie szkoły, a biedniejsi z nich, po skończonym przedstawieniu, uzyskiwali od widzów różne datki.

Teatr wieluński był teatrem stałym, a nie objazdowym. Sztuki wystawiano zapewne w pomieszczeniach szkolnych, okolicznych dworach, w domach mieszczan, w bractwie kurkowym. W związku z działalnością tego teatru znamy nazwiska dalszych dwóch kierowników szkoły. Byli to Dalizio Lucas i Aleksy z Wolborza. Warto tu podkreślić, że obok Stanisława z Łowicza są to pierwsi znani polscy reżyserzy teatralni. Znane są również pensje, jakie pobierali ze skarbu miejskiego. W 1595 r. Aleksy z Wolborza otrzymał za 4 kwartały 10 zł polskich. Osobne zapłaty otrzymywali za wystawienie sztuk. Lucas za przedstawienie, któ-

⁴⁹ Tamże, t. 3, nr 844, s. 349, nr 859, s. 355.

⁵⁰ S. Kot, *iw*, s. 41; por. także S. Litek *iw.*, s. 414; A. Zapart, *Szkolnictwo parafialne w archidiaconacie krakowskim, od XVI do XVIII wieku*, Lublin 1983, s. 269.

⁵¹ W. Patykiewicz, *Archidiaconat, „Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne”*, 24 - 31 : 1957, nr 12, s. 505.

re zorganizował w domu króla kurkowego Gabriela Mikosza 28 I 1589 r., otrzymał 17 groszy od miasta⁵².

Szkoła istniała i rozwijała się do połowy XVII w. Upadek szkół od tego czasu jest zjawiskiem ogólnym. Do głównych jego przyczyn należy zaliczyć załamanie się reformy trydenckiej oraz katastrofalną sytuację ogólną w kraju⁵³. O szkolnictwie w Wieluniu będzie można mówić dopiero pod koniec XVII w. Wtedy to staraniem mieszczan i szlachty, chcących mieć bliżej szkoły, sprowadzono około 1690 r. pijarów, którzy założyli w mieście kolegium⁵⁴.

Stwierdzić należy, że szkoła w Wieluniu od jej powstania do połowy XVII w. była znaczącym elementem w życiu kulturalnych miast. Przygotowywała kadry dla Kościoła oraz ludzi zdolnych pełnić różnorakie urzędy miejskie. Przez niektórych wychowanków wniosła swój wkład w życie kulturalne kraju, była szkołą dającą podstawy do podejmowania studiów uniwersyteckich nie tylko w kraju, ale i za granicą.

WIEK XV

Do studentów pochodzących z parafii kolegiackiej zostali zaliczeni ci, przy których znajduje się zapiska „de Welun” (z Wielunia) lub „de Nyedzelsko” (z Niedzielska). Nie udało się ustalić, czy na uniwersytecie byli studenci pochodzący z pozostałych dwóch miejscowości należących do parafii: Gaszyna i Dąbrowy. Trudność polega na tym, że uczęszczając do szkoły kolegiackiej mogli się wpisać jako pochodzący z Wielunia.

Ponieważ nad tym zagadnieniem były już prowadzone badania, dlatego jest rzeczą nieodzowną przedstawienie dotychczasowego ich stanu i charakterystyki.

Pierwszy liczbę studentów z Wielunia w XV w. podał A. Karbowski. Według jego obliczeń w latach 1412 - 1433 w Krakowie przebywało 13 studentów pochodzących z Wielunia⁵⁵. Podane lata wpisów immatrykulacyjnych i ich liczba w poszczególnym roku pozwalają ustalić, że pominął studenta oznaczonego na naszej liście numerem 1 oraz jednego studenta z 1427 r. (nr 12 lub 13). A. Karbowski podał także liczbę studentów dla lat 1434 - 1510⁵⁶. Podane w przypisie strony wpisów w *Album studiosorum* pozwalają się zorientować, że dla lat 1434 - 1499 liczba ta

⁵² J. Dür-Durski, O mieszczańskim teatrze renesansowym w Polsce, „Pamiętnik Teatralny”, 3 : 1953, z. 3, s. 57 - 79.

⁵³ S. Litek, jw., s. 385.

⁵⁴ W. Patykiewicz, Archidiakoniat, „Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne”, 24 - 32 : 1958, nr 1, s. 31.

⁵⁵ A. Karbowski, Dzieje, t. 2, s. 29.

⁵⁶ Tamże, t. 3, s. 113.

wynosi 14 studentów. Nie uwzględniono więc jednego z trzech studentów zapisanych w 1446 r. (nr 22, 23, 24) oraz oznaczonych na naszej liście numerami 28, 32, 33, 34, 37, 39, 42, 43. Poza nimi brak również dwóch studentów (nr 30, 41), którzy nie posiadają wpisów immatrykulacyjnych w *Album studiosorum*, ale inne źródła potwierdzają ich studia.

Następnie liczbę studentów z Wielunia podał W. Patykiewicz dla lat 1400 - 1501 (włącznie) — 41⁵⁷. Nie jest to także liczba pełna, bowiem dla tego okresu udało się odnaleźć w *Album studiosorum* i w innych źródłach 45 studentów z Wielunia⁵⁸. W. Patykiewicz uwzględnił także 3 studentów pochodzących z Niedzielska.

Jako pierwszy imienną listę studentów z Wielunia sporządził J. Wolny w artykule obejmującym zestawienie studentów pochodzących z terenów dzisiejszej diecezji częstochowskiej⁵⁹. Zawiera ona, podobnie jak poniższa lista, imiona 40 studentów. Oprócz wpisu immatrykulacyjnego podane zostały uzyskiwane stopnie naukowe i dalsza kariera uniwersytecka. Ponieważ podając te informacje nie będziemy cytować listy J. Wolnego, należy tu zaznaczyć występujące na obydwu listach różnice.

Na omawianej przez nas liście pominięto studenta oznaczonego numerem 23, natomiast wpis immatrykulacyjny Marcina, syna Fiola z Wielunia, i wpis w *Liber promotionum* (s. 28), stwierdzający, że na wydział filozoficzny przyjęto bakałarza Uniwersytetu Wiedeńskiego Marcina z Wielunia, odniesiono do dwóch różnych osób. Na naszej liście te dwa wpisy odnosimy do jednego studenta (nr 18). Także uzyskanie stopnia bakałarza przypisujemy nie Mikołajowi, studentowi z 1442 r., ale Mikołajowi Polkonowi, studentowi z 1446 r. (nr 23).

Przy Janie Czelpie (nr 3) nie uwzględniono, że w 1430 r. pełnił urząd rektora Uniwersytetu Krakowskiego. Podobnie przy Marcinie z Wielunia (nr 36) brak wiadomości, że w 1492 r. wykładał jako *extra-neus non de facultate* na wydziale sztuk wyzwolonych. J. Wolny nie prowadził specjalnych badań nad dalszym biegiem życia i działalnością studentów. Przytoczył tylko kilka informacji na ten temat, które uwzględniono, cytując w tych przypadkach listę J. Wolnego. Lista ta podaje też imiona 3 studentów z Niedzielska⁶⁰.

Poza tym K. Morawski⁶¹ i M. Zwiercan⁶² podali krótkie biografie

⁵⁷ W. Patykiewicz, Archidiakonat, „Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne”, 24 - 31 : 1957, nr 12, s. 493; dane te powtarza W. Szczygielski, *iw.*, s. 128.

⁵⁸ Dla lat 1400 - 1499 — 40 oraz dla lat 1500 - 1501 — 5.

⁵⁹ J. Wolny, *Studenci*, s. 101.

⁶⁰ Tamże, s. 99.

⁶¹ K. Morawski, *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego. Średnie wieki i Odrodzenie*, t. 2, Kraków 1900, s. 152 - 153.

⁶² M. Zwiercan, *Michał z Wielunia*, (w:) *PSB*, t. 20, s. 627, (cyt.: M. Zwiercan, *Michał*).

Michała z Wielunia (nr 29). A. Karbowski zamieścił także informacje o Janie Czelpie, jednak nie zawsze dokładne i pełne⁶³.

W edycji naszej listy występują następujące elementy:

- a) rok wpisu na uniwersytet z zaznaczeniem, o ile było to możliwe do ustalenia, semestru letniego za pomocą litery ae. = aestivalis lub zimowego za pomocą litery h. = hiemalis.
- b) cyfra w nawiasie oznacza kolejny numer studenta na liście.
- c) dosłowny wpis immatrykulacyjny studenta z *Album studiosorum*. Do zasadniczych elementów tego wpisu należy: imię studenta, imię ojca w dopełniaczu, a czasem nazwisko lub zawód ojca, miejscowość, z której pochodził, niekiedy diecezja, wysokość opłaty złożonej przy wpisie, albo wzmianka, że nic nie zapłacił (nihil dedit).

Występują więc następujące zapisy w skrótach:

d. = dedit, np. d. 4 gr. = dedit 4 grossos

s. = solvit

d. t. = dedit totum (t. d. = totum dedit)

s. t. = solvit totum,

albo inny zapis: solvit unum fertonem = opłacił 1 fertona.

- d) następnie podano: tytuły naukowe (podawano dosłowny zapis promocyjny), informacje o stanowiskach, urzędach, pochodzeniu, zawodzie ojca, o ile oczywiście takie informacje udało się ustalić na podstawie innych źródeł⁶⁴.

Na liście nie umieszczono Tobiasza z Wielunia. W Bibliotece Jagiellońskiej zachował się rękopis zawierający praskie wykłady Arystotelesa, o którym, na podstawie notatki proveniencyjnej, wiadomo, że był własnością Tobiasza. Rękopis ten w XV w. został podarowany bursei ubogich. Pozwala to przypuszczać, że Tobiasz mógł być studentem, ale nie udało się znaleźć potwierdzenia tego faktu w źródłach⁶⁵.

LISTA

1404

(1) PAULUS Petri de Welyn d. 4 gr.⁶⁶.

1412

(2) JOHANNES de Welun⁶⁷.

⁶³ Zob. A. Karbowski, *Dzieje*, t. 2, s. 220 - 221.

⁶⁴ Powyższe uwagi odnoszą się także do następnych części listy.

⁶⁵ W. Wiślocki, *Katalog*, t. 2, nr 1723 s. 416.

⁶⁶ *A. St.*, t. 1, s. 20.

⁶⁷ Tamże, s. 32.

Może był to występujący w 1436 r. Jan Wieluński, ławnik miejski w Sieradzu⁶⁸. A. Karbowski uważa powyższy wpis za wpis immatrykulacyjny Jana Czelpa. Czelp wpisał się na uniwersytet w roku następnym⁶⁹.

1413

(3) JOHANNES Nicolai Czelp de Velun⁷⁰.

Prawdopodobnie pierwotnie jego nazwisko brzmiało Czele. W Wieluniu występują mieszczenie, rajcy miejscy o takim nazwisku. Wiadomo też, że doświadczał dobrodziejstw od księdza Gotarda, plebana w Trębaczewie. Czelp mianował go swoim panem i patronem oraz nazywał się jego sługą, będąc już magistrem sztuk wyzwolonych⁷¹.

Już po roku studiów, w 1414 r., uzyskał stopień bakałarza artium, zapisany w *Liber promotionum* jako Johannes de Welun⁷². Sześć lat później, w 1420 r., zostaje magistrem artium, promowany razem z Janem Elgotem⁷³. Studia kontynuował na wydziale teologicznym, osiągnąwszy wysoki tytuł bakałarza świętej teologii około 1428 roku. Należy zatem do pierwszej grupy teologów polskich wykształconych w kraju⁷⁴. Jako bakałarz teologii zobowiązany był między innymi do głoszenia kazań w języku łacińskim⁷⁵. Po śmierci Zygmunta z Pyzdr, bakałarza teologii i słynnego kaznodziei polskiego w 1428 r., zostaje z prezenty uniwersyteckiej plebanem kościoła Św. Anny w Krakowie⁷⁶. Prawdopodobnie w tym samym roku oddano mu pod opiekę rozpoczynającego studia uniwersyteckie Jana Długosza. Za pobyt Długosza przy kościele Św. Anny przemawia jego szczegółowa relacja dotycząca przebudowy chóru. Długosz pisze, że kosztą budowy pokrywał Jan Czelp własnymi pieniędzmi, wspomagany hojnie przez proboszcza kanoników regularnych we Mstowie — Mikołaja Isnera, brata znanego teologa Jana. Tak dokładne informacje mógł uzyskać tylko od samego plebana⁷⁷.

⁶⁸ J. Kobierzycki, *Przyczynki do dziejów ziemi sieradzkiej*, t. 2, Warszawa 1915 s. 3.

⁶⁹ Zob. student nr 3; A. Karbowski, *Dzieje wychowania i szkół w Polsce w wiekach średnich*, t. 2, Petersburg 1903, s. 220; (cyt.: A. Karbowski, *Dzieje*).

⁷⁰ *A St.*, t. 1, s. 34.

⁷¹ Zob. MKWD, nr 79, 80, 91, 95 (1431 i 1441 r. — Jan Czele rajca, a w 1445 r. burmistrz Wielunia), nr 93, 94 (1445 r. — Hannus alias Czele). W. Wiślocki, *Katalog*, nr 1723 s. 416; A. Karbowski, *Dzieje*, t. 2, s. 29.

⁷² *L Pr.*, s. 8.

⁷³ *L Pr.*, s. 13.

⁷⁴ J. Długosz, *L. Ben.*, t. 2, s. 12; A. Karbowski, *Dzieje*, t. 2, s. 258.

⁷⁵ K. Morawski, *iw.* t. 2, s. 392; J. Fijałek, *Mistrz Jakub z Paradyża*, t. 1, Kraków 1900 s. 62, 68.

⁷⁶ J. Długosz, *L. Ben.*, *iw.*; A. Karbowski, *Dzieje*, t. 2, s. 155.

⁷⁷ Tamże; J. Wolny, *Krakowskie środowisko katedralne w czasach Jana Długosza (1431 - 1480)*, (w:) *Długosiana. Studia historyczne w pięćsetlecie śmierci Jana*

W 1429 r. przez dwa kolejne semestry był dziekanem wydziału filozoficznego⁷⁸, a w semestrze letnim 1430 r. pełnił urząd rektora Akademii Krakowskiej. Jeszcze w 1432 r. był profesorem wydziału teologicznego i proboszczem kościoła Św. Anny⁷⁹. Od 1433 r. występuje już jako proboszcz w Sanoku⁸⁰. Następną wiadomość o nim pochodzi z 22 III 1436 r. i jest zawarta w dokumencie erekcyjnym ołtarza Św. Wojciecha i Krzysztofa w kościele w Kaliszu. Jest tu wymieniony jako magister Jan z Wielunia, bakałarz teologii, rektor kościoła w Sanoku⁸¹. W 1439 r. popadł w jakiś konflikt z władzami kościelnymi. Zachowała się jego apelacja do sądu metropolity lwowskiego⁸². Na temat dalszego życia Czelpa brak wiadomości. Spośród wszystkich studentów pochodzących z parafii kolegiackiej w Wieluniu on najdalej postąpił w karierze uniwersyteckiej.

1414 (1415)

(4) NICOLAUS Alberti de Welun⁸³.

(5) ALBERTUS Mathie de Welun⁸⁴.

Zapewne identyczny z Wojciechem, wikariuszem kolegiaty wieluńskiej, występującym w 1442 r. jako zastępca prawny archidiacona gnieźnieńskiego i kanonika wieluńskiego Jana Pelli z Niewiesza⁸⁵.

1419 ae.

(6) LAURENTIUS Petri de Welun⁸⁶.

1419 h.

(7) LUCAS de Velun d. 4 g⁸⁷.

(8) NIKOLAUS Mathie de Welun d. 4 gr⁸⁸.

Może był to występujący 14 VI 1440 r. w dokumentach wieluńskich „Nicolaus Mathiae de Vielun clericus gnesnensis dioecesis imperiali auctoritate notarius”, który spisał testament Grzegorza, plebana z Oza-

Długosza, Warszawa 1980 s. 86 (cyt.: J. Wolny, Krakowskie środowisko); J. Fijałek, Studia do dziejów Uniwersytetu Krakowskiego i jego wydziału teologicznego w XV wieku, (w:) Rozprawy Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności, t. 29, Kraków 1898, s. 58.

⁷⁸ L Pr., s. 21 - 22.

⁷⁹ A St., t. 1, s. 73, A. Karbowski, Dzieje, t. 2, s. 303.

⁸⁰ W. Wisłocki, Katalog, t. 1, nr 1192, s. 302.

⁸¹ Kodeks Dyplomatyczny Wielkopolski, t. 5: 1400 - 1444, wyd. F. Piekosiński, Poznań 1902 nr 574, s. 568 (cyt.: KDW).

⁸² Zbiór dokumentów katedry i diecezji krakowskiej, cz. 2: 1416 - 1450, wyd. S. Kuraś, Lublin 1975. Materiały źródłowe do dziejów Kościoła w Polsce 4, nr 388, s. 309 - 312.

⁸³ A St., t. 1, s. 35; na jedną listę wpisano immatrykulowanych w 1414 i 1415 r.

⁸⁴ Tamże.

⁸⁵ ZDP, nr 131 s. 258; J. Wolny, Studenci, s. 107.

⁸⁶ A St., t. 1, s. 44.

⁸⁷ Tamże, s. 45.

⁸⁸ Tamże, s. 46.

rowa koło Wielunia⁸⁹. Zapewne 8 XI 1446 r. występuje ten sam Mikołaj, notariusz, w dokumencie sprzedaży jatek szewskich w Wieluniu⁹⁰.

1420 ae.

(9) NICOLAUS Johannis de Velun nihil dedit⁹¹.

1421 h.

(10) NICOLAUS Petri Meschel de Velun d. gr⁹².

W dokumencie z 26 XI 1402 r., wśród rajców wieluńskich sprzedających sołectwo w Kurowie, należące do Wielunia, jest wymieniony „Petrus Musschil magister civium” prawdopodobnie ojciec Mikołaja⁹³. Ten sam, jako Petri Muschil, pojawia się w dokumencie z 1402 r. (lub 1493 r.), którym rajcy miejscy zwalniają kanonika Mikołaja Stryczka z płacenia czynszu⁹⁴.

1425

(11) MATHIAS Petri de Welun 3 gr⁹⁵.

Mógł być bratem poprzedniego studenta Mikołaja Meschela, syna Piotra.

1427 ae.

(12) MATHIAS Jacobi Kosponder de Welun 1 gr⁹⁶.

W dokumentach wieluńskich nie udało się odnaleźć mieszczan o nazwisku Kosponder, może to wskazywać na chłopskie pochodzenie.

(13) BERNHARDUS Johannis de Welun d. 1 gr⁹⁷.

Wpisany bezpośrednio po Macieju Kosponderze. Prawdopodobnie przybyli razem do Krakowa.

1428 ae.

(14) JOHANNES Johannis Długossij de Nedzelsko soluit unum fertorem⁹⁸.

Jest to wpis immatrykulacyjny Jana Długosza seniora, kanonika krakowskiego i historyka. Tutaj zajmiemy się tylko sporną sprawą miejsc i szkół, w których pobierał nauki przed wpisaniem się na Uniwersytet Krakowski⁹⁹.

Długosz ur. w 1415 r. na zamku w Brzeźnicy, gdzie jego ojciec był burgrabią, rozpoczął naukę w szóstym roku życia. Zaczął edukację

⁸⁹ MKDW, nr 90.

⁹⁰ Tamże, nr 98.

⁹¹ A St., t. 1, s. 48.

⁹² Tamże, s. 53.

⁹³ MKDW, nr 42.

⁹⁴ MKDW, nr 43.

⁹⁵ A St., t. 1, s. 59.

⁹⁶ Tamże s. 65; zob. Słownik staropolskich nazw osobowych pod red. W. Taszyckiego, Wrocław 1971 - 1973, t. 3, s. 97.

⁹⁷ Tamże.

⁹⁸ A St., t. 1, s. 68.

⁹⁹ Pełny życiorys zob. F. Papée, Jan Długosz, (w:) PSB t. 5, s. 176 - 180.

w szkole miejskiej w Nowym Korczynie, dokąd w 1421 r. przeniósł się jego ojciec, aby objąć tam także urząd burgrabiego¹⁰⁰. Już J. Wolny wskazał na Wieluń jako następne miejsce, w którym młody Długosz uczęszczał do szkoły kolegiackiej¹⁰¹.

Związki Długoszków z Wieluniem datuje się co najmniej od 1401 r. Ojciec Długosza już w 1410 r. pisał się z Niedołbiska, którą to wieś zakupił, albo otrzymał, poślubiając Beatę, córkę Marcina z Borowna w Ziemi Wieluńskiej, starosty bolesławieckiego¹⁰². Wiadomo, że przenosząc się do Nowego Korczyna sprzedał 10 XI 1421 r. osiem kramów szewskich w Wieluniu mieszczanom wraz z jednym wiadrunkiem czynszu z łaźni miejskiej za 36 grzywien¹⁰³. Może wtedy sprzedał lub wydzierżawił Niedołbisko. Jako jego właściciel występuje znów od 1424 r.¹⁰⁴. Zmarł w Wieluniu 25 I 1444 r. i został pochowany w kolegiacie w grobie swej żony Beaty (zm. 1429 r.)¹⁰⁵.

J. Wolny uważa, że młody Długosz w 1424 r. wrócił z ojcem w rodzinne strony i wstąpił do drugiej szkoły kolegiackiej w Wieluniu, w której uczył się do chwili wpisu do Akademii. Biograf Jana Długosza nie wspomina wprawdzie Wielunia, ale zamieszcza następującą notatkę, zdającą się to potwierdzać: „Post paternam in eo loco praefecturam diversis in oppidis diligentem operum grammaticae praebuit...”¹⁰⁶. W 1429 r. ojciec prawdopodobnie powierzył go opiece Jana Czelpa¹⁰⁷, a ten przekazał go magistrowi szkoły parafialnej przy kościele Św. Anny. Długosz nie poddał ostremu reżimowi opiekuna i wstąpił, opuściwszy go, do Bursy Bogatych. Na Uniwersytecie Krakowskim długo nie przebywał. Po trzyletnich studiach w 1431 r. w 16 roku życia dostał się na dwór bpa krakowskiego Zbigniewa Oleśnickiego jako domownik (familiaris). Tam zyskał sposobność rozwinięcia swojego umysłu praktycznego, talentu administracyjnego i dyplomatycznego, a nade wszystko dziejopisarskiego¹⁰⁸.

Związki Jana Długosza z Wieluniem, gdzie byli pochowani jego rodzice, nie urwały się. Wiadomo, że w 1455 r. złożył fundusz na wystawienie nowego ołtarza w kolegiacie wieluńskiej¹⁰⁹.

¹⁰⁰ F. Papée, jw. s. 176.

¹⁰¹ J. Wolny, Krakowskie środowisko, s. 85.

¹⁰² K. Piotrowicz, Długosz Jan h. Wieniawa, (w:) PSB, t. 5, s. 175.

¹⁰³ MKDW, nr 68.

¹⁰⁴ R. Rosin, Słownik historyczno-geograficzny ziemi wieluńskiej w średniowieczu, Warszawa 1963, s. 121. (cyt.: R. Rosin, Słownik).

¹⁰⁵ K. Piotrowicz, jw. s. 176.

¹⁰⁶ Vita Joannis Dugosch senioris cannci cracoviensis, wyd. M. Brożek, Warszawa 1961, s. 29.

¹⁰⁷ Zob. student nr 3.

¹⁰⁸ J. Wolny, Krakowskie środowisko, s. 87, 90 - 94; F. Papée, jw.

¹⁰⁹ Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich, pod red. B. Chlebowskiego, t. 13, Warszawa 1893 s. 366.

(15) GEORGIUS Stephani Doleatoris de Welun 1 gr¹¹⁰.

Był synem Stefana, bednarza.

1433 ae.

(16) MICHAEL Petri de Welun d. t.¹¹¹.

Prawdopodobnie po krótkim pobycie w Krakowie wyjechał do Wiednia, gdzie studiował na tamtejszym uniwersytecie, immatrykulowany 13 X 1433 r.¹¹². W 1437 r. znów pojawia się na Uniwersytecie Krakowskim i 13 II uzyskuje promocję na bakałarza artium, zapisany w *Libro promotionum* jako Michael de Wyelun¹¹³. 26 XII 1441 r. osiągnął stopień magistra artium¹¹⁴. Później zapewne wykładał na Akademii¹¹⁵.

Następna wiadomość o nim pochodzi z 1460 r. 12 IX występuje jako świadek w dokumencie wystawionym we Lwowie, dotyczącym zwrotu długu abpowi Grzegorzowi z Sanoka¹¹⁶. Oprócz Michała świadczy jeszcze magister Jan z Szamotoł i bakałarz Mikołaj Kamieniecz z Tarnowa¹¹⁷. Można przypuszczać, że byli to nauczyciele lwowskiej szkoły katedralnej, którą otaczał troskliwą opieką abp Grzegorz z Sanoka¹¹⁸.

Ponieważ od ok. 1450 do 1482 r. nie znamy żadnego rektora szkoły, możliwe jest, że był nim Michał z Wielunia, skoro został wymieniony jako pierwszy we wspomnianym dokumencie przed Janem z Szamotoł i bakałarzem¹¹⁹.

1434 ae.

(17) JOHANES de Velun d. gr¹²⁰.

1436 ae.

(18) MARTINUS filius Fiol de Wyelun d. t.¹²¹.

W dokumencie z 26 X 1431 r. wśród rajców wieluńskich jest wymieniony Nicolaus Fioler, burmistrz, zapewne ojciec lub krewny Marcina¹²². Przed przybyciem do Krakowa Marcin studiował na Uniwersytecie Wie-

¹¹⁰ A St., t. 1, s. 68.

¹¹¹ Tamże, s. 81.

¹¹² Die Metrikel Universität Wien, Bd. 1: 1377 - 1450, Grätz-Köln 1956, s. 184 (cyt.: Die Metrikel).

¹¹³ L Pr., s. 29.

¹¹⁴ Tamże, s. 33.

¹¹⁵ Por. K. Morawski, jw., t. 2, s. 383.

¹¹⁶ Akta grodzkie i ziemskie, t. 2, wyd. O. Pietruski, Ks. Liske, Lwów 1870 nr 92 s. 166. (cyt.: AGZ).

¹¹⁷ Jan z Szamotoł to prawdopodobnie magister z 1449 r. — zob. L Pr., s. 40, a Mikołaj z Tarnowa to bakałarz promowany w 1417 r. — zob. L Pr., s. 11.

¹¹⁸ Por. J. Zarębski, Grzegorz z Sanoka, (w:) PSB, t. 9, s. 88 - 89; A. Karbowski, Dzieje, t. 3, s. 147.

¹¹⁹ Por. J. Skoczek, Dzieje lwowskiej szkoły katedralnej, Lwów 1929 s. 99; Warto też zauważyć, że w 1455 r. jest znany Mikołaj z Wielunia, burmistrz Lwowa (zob. AGZ, t. 5, nr 140 s. 181 - 182), który mógł Michałowi utorować drogę do tego stanowiska.

¹²⁰ A St., t. 1, s. 83.

¹²¹ Tamże, s. 87.

¹²² MKDW, nr 80.

deńskim, na którym immatrykulował się w 1430 r. jako Martinus de Viola de Polonia, opłacając 1 grosz wpisowego¹²³. Był jednym z nielicznych przybyszów z centralnej Polski kształcących się w Wiedniu. Uzyskał tam na wydziale sztuk wyzwolonych tytuł bakałarza¹²⁴. W 1436 r. przybył do Krakowa i po nostryfikowaniu bakalaureatu przyjęto go na wydział artium Akademii Krakowskiej¹²⁵. Już w październiku 1437 r. został promowany na magistra artium¹²⁶.

Możliwe, że był to występujący w 1460 r. Marcin z Wielunia, wikariusz w kolegiacie wieluńskiej i ofiarodawca srebrnego kielicha dla kolegiaty¹²⁷.

1440 h.

(19) MARTINUS Jacobi de Wyelun¹²⁸.

15 IX 1442 r. uzyskał stopień bakałarza artium, wpisany w *Liber promotionum* jako Mart. de Vyelun¹²⁹. Po Bożym Narodzeniu w 1447 r. jest promowany na magistra¹³⁰.

Później występuje jako pleban kościoła pod wezwaniem Św. Trójcy i Wszystkich Świętych w Żyrawie, w dekanacie Witów¹³¹.

1442 h.

(20) PETRUS Nicolai de Veluny t. d.¹³².

Prawdopodobnie 19 II 1455 r. uzyskał stopień bakałarza artium, wpisany do *Liber promotionum* jako Petrus de Welaw¹³³. Później jest altarystą w kaplicy Św. Andrzeja w kolegiacie Św. Małgorzaty w Nowym Sączu¹³⁴.

(21) NICOLAUS Michaelis de Velun dedit¹³⁵.

1446 h.

(22) VENCZESLAUS Nicolai de Welun d. t.¹³⁶.

(23) NICOLAUS de Wyelwn Martini d. t.¹³⁷

¹²³ Die Metrikel, t. 1, s. 171.

¹²⁴ Historia Nauki Polskiej t. 1, s. 44; t. 6, s. 402; H. Barycz, Z dziejów polskich wędrówek naukowych, Wrocław 1974 s. 54; A. Karbowski, Dzieje, t. 3, s. 113.

¹²⁵ L Pr., s. 28.

¹²⁶ Tamże, s. 29.

¹²⁷ A Cap., t. 2, nr 821, s. 395; Corpus Inscriptioinum Poloniae, t. 2: Województwo sieradzkie, wyd. A. Szymczakowa, J. Szymczyk, pod red. R. Rosina, Warszawa 1981 s. 145, (cyt.: CTP), A. Bochnak, J. Pagaczewski, Polskie rzemiosło artystyczne wieków średnich, Kraków 1959, s. 153; Z. Ciekliński, jw. s. 227.

¹²⁸ A St., t. 1, s. 97.

¹²⁹ L Pr., s. 34.

¹³⁰ Tamże, s. 38.

¹³¹ J. Długosz, L. Ben., t. 2, s. 176.

¹³² A St., t. 1, s. 103.

¹³³ L Pr., s. 46.

¹³⁴ J. Długosz, L. Ben., t. 1, s. 553.

¹³⁵ A St., t. 1, s. 103.

¹³⁶ Tamże, s. 114.

¹³⁷ Tamże.

Jest to wpis immatrykulacyjny Mikołaja Polkona, syna Marcina — rajcy i burmistrza Wielunia¹³⁸. Po pięciu latach studiów 10 III 1451 r. został promowany na bakałarza artium, wpisany do *Liber promotionum* jako Nicol. de Velun¹³⁹. Zapewne jeszcze jakiś czas przebywał w Krakowie, gdzie prawdopodobnie przyjął święcenia kapłańskie.

W dokumentach wieluńskich pojawia się dopiero 16 I 1459 r. jako „Nicolaus baccalarius” wikariusz w kolegiacie¹⁴⁰. Jako taki występuje jeszcze 2 XII 1489 r.¹⁴¹. Pełnił też funkcję notariusza w oficjalacie i należał do kręgu kapłanów stanowiących radę oficjała¹⁴².

W tym czasie jeden z jego braci, Piotr Polkon, był rajcą wieluńskim¹⁴³, a o drugim bracie, Wawrzyńcu, dowiadujemy się tylko z testamentu Mikołaja¹⁴⁴. Z tegoż testamentu dowiadujemy się też o dalszych jego krewnych, Bartłomieju¹⁴⁵ i Wojciechu Polkonie z Pyzdr¹⁴⁶.

24 IX 1462 r. w konsystorzu wieluńskim wytoczył sprawę mieszczańską, domagając się odszkodowania za zniszczony ogród i inne dobra¹⁴⁷. W październiku 1489 r. własnoręcznie spisał testament i wkrótce później zmarł.

Wiadomo, że posiadał następujące książki: zbiór kazań („libri Padowani”) własnoręcznie przez siebie przepisany, który zapisał dla domu wikariuszy lub kolegiacie, rytuał do sprawowania wiatyku i pergaminowy sakramentarz, które zapisał swojemu krewnemu Bartłomiejowi pod warunkiem, że zostanie księdzem, a jeżeli nie — to kolegiacie. Ponadto zapisał kolegiacie dwa kielichy mszalne (jeden srebrny), dwa ornaty oraz przepisał kolegiacie dochody z nieruchomości i pieniądze¹⁴⁸.
(24) JOHANNES Swantusky de Welun d. t.¹⁴⁹

W dokumentach wieluńskich w latach 1431 - 1441 występuje wójt dziedziczny Wielunia „Swanschkone”¹⁵⁰. Możliwe, że był to ojciec lub krewny Jana. Mógł też nim być występujący w dokumencie z 2 III 1445 r. „Swentek Jelen”, właściciel domu przy ulicy Szewskiej¹⁵¹.

¹³⁸ MKDW, nr 95, 106, 115, 126, 130, 131, 142; w testamencie Mikołaja z 1489 r. jest wspomniany jako zmarły — zob. A. Cap. t. 2, nr 889 s. 429.

¹³⁹ L Pr., s. 43.

¹⁴⁰ A Cap., t. 2, nr 813, s. 390, nr 828, s. 398, nr 829 s. 399; MKDW, nr 123, 133.

¹⁴¹ Tamże nr 853, s. 414.

¹⁴² K. Skubała, jw. s. 160.

¹⁴³ A Cap., t. 2, nr 853, s. 414; MKDW nr 141, 144 (13.09.1491 r. — „Petro Polkoni proconsule”).

¹⁴⁴ Tamże nr 889, s. 429 „Hem lego fratri Laurencia”.

¹⁴⁵ Zob. student nr 30.

¹⁴⁶ W Pyzdrach występuje jeszcze „Andreas Polkon preconsul” w 1505 r.; zob. A Cap., t. 2, nr 1596 s. 718, nr 1599, s. 720; także MRPS, t. 4, nr 635, s. 40.

¹⁴⁷ A Cap., t. 2, nr 830, s. 399.

¹⁴⁸ Tamże, nr 889, s. 418 - 429.

¹⁴⁹ A St., t. 1, s. 114.

¹⁵⁰ MKDW, nr 78, 89, 91.

¹⁵¹ Tamże, nr 93.

1447 ae.

(25) JOHANNES Johannis Długosz de Nyedzelsko s. t.¹⁵².

Jest to wpis immatrykulacyjny brata Jana Długosza, historyka. Nie odegrał tak znacznej roli jaka przypadła w dziejach jego starszemu bratu. Podobnie jak on, kształcił się w szkołach parafialnych w rodzinnych wsiach. Zapewne także uczęszczał do szkoły kolegiackiej w Wieluniu.

Przed 1442 r. przebywał w Gnieźnie, będąc klerykiem i notariuszem publicznym, by pięć lat później wpisać się na Uniwersytet Krakowski jako mieszkaniec wsi Niedzielsko. Identycznie jak brat, długo nie studiował i żadnych stopni naukowych nie zdobył. Dzięki protekcji brata wszedł do kapituły krakowskiej przed 15 II 1453 r., a wcześniej, bo w 1449 r., objął po nim probostwo w Kłodawie. Zastępował go też zresztą w administrowaniu rodzinnymi dobrami¹⁵³.

Zmarł w Pradze we wrześniu lub październiku 1471 r., dokąd wybrał się z orszakem Władysława Jagiellończyka, najstarszego syna króla Kazimierza, udającego się na koronację do Czech¹⁵⁴.

1452 h.

(26) JOHANNES Nicolai de Wyelun d. 1 gr¹⁵⁵.

1459 ae.

(27) JACOBUS Pauli de Nyesyelsko 3 gr¹⁵⁶.

(28) MATHIAS de Wyelun d. 3 gr¹⁵⁷.

Jeszcze w 1490 r. przebywał w Krakowie, 13 i 20 III występuje jako „seruitor dris de Staw”. Został pozwany przed sąd rektorski przez słuzącego w Kolegium Większym, Kiliana z Widawy z powodu obrazy słownej. Maciej zażądał udowodnienia oskarżenia i przedstawienia świadków¹⁵⁸.

1466 h.

(29) MICHAEL de Welun Michaelis d. 4 gr¹⁵⁹.

Syn Michała, zapewne mieszczanina wieluńskiego. W tym czasie w dokumentach wieluńskich występuje dwóch rajców miejskich o imieniu Michał: „Michael Carnifex” (rzeźnik) i „Michael Armifex” (płatnerz)¹⁶⁰.

¹⁵² A St., t. 1, s. 116.

¹⁵³ K. Piotrowicz, Długosz Jan młodszy, (w:) PSB, t. 5, s. 180.

¹⁵⁴ L. Łętowski, Katalog biskupów, prałatów i kanoników krakowskich, t. 2, Kraków 1852, s. 194.

¹⁵⁵ A St., t. 1, s. 133.

¹⁵⁶ Tamże, s. 158.

¹⁵⁷ Tamże, s. 172.

¹⁵⁸ Acta Rectoralia Almae Universitatis Studii Cracoviensis, t. 1: 1469 - 1537, ed. W. Wisłocki, Cracoviae 1893 - 1897, nr 1305, s. 285, nr 1309 s. 286 (cyt.: A Rec.); „dris de Staw” to Mikołaj ze Stawu magister sztuk wyzwolonych i doktor teologii; zob. M. Zwiercan, Mikołaj ze Stawu, (w:) PSB, t. 21, s. 138.

¹⁵⁹ A St., t. 1, s. 185.

¹⁶⁰ MKDW nr 125, 126, 129.

W 1470 r. promowany na bakałarza, zapisany w *Liber promotionum* jako Mich. de Wyelun¹⁶¹, a po Bożym Narodzeniu 1474 r. na magistra artium¹⁶². Nie wiadomo co wykładał, ponieważ *Liber diligentiarum* zachował się dopiero od 1487 r. Jednak na podstawie jego biblioteki można przypuszczać, że wykładał Ptolemeusza i Wergiliusza, a może także Cycerona¹⁶³. Równocześnie kontynuował studia na Wydziale Prawniczym, które uwieńczył zdobyciem bakalaureatu z prawa kanonicznego około 1481 r.¹⁶⁴.

W *Acta rectoralia* zachowały się o nim dwie wzmianki. 17 I 1475 r. występuje jako rzeczoznawca oceniający wartość książki w sprawie toczącej się przed sądem rektorskim. Godne odnotowania jest, że zeznał na korzyść studenta Jana, syna Józefa z Wielunia¹⁶⁵. W grudniu 1478 r. występuje jako świadek w sprawie bakałarza Jakuba de Gosdoko¹⁶⁶.

W kwietniu 1480 r. zostaje powołany do komisji zajmującej się reformą studiów na wydziale sztuk wyzwolonych. W skład komisji oprócz Michała z Wielunia wchodził: Stanisław z Brzezina i Maciej z Kobylina — profesorowie teologii, Jan z Łowicza — dziekan wydziału atrium, Piotr z Zembrzeczka i Bernard z Nysy — magistrowie artium¹⁶⁷. W następnym roku, w semestrze letnim, pełnił urząd dziekana na wydziale sztuk wyzwolonych i należał także do Kolegium Większego¹⁶⁸.

24 II 1484 r. udzielono mu rocznego urlopu od zajęć uniwersyteckich dla umożliwienia odbycia pielgrzymki do Ziemi Świętej¹⁶⁹. Prawdopodobnie na wiosnę tego roku wyruszył w podróż. Towarzyszyli mu: Jerzy z Łańcuta, prezbiter kościoła Panny Maryi w Krakowie, oraz magister Mikołaj z Głogowa, kaznodzieja niemiecki¹⁷⁰. W tym czasie Turcy zdobyli Kilię i Białogród i właśnie w Białogrodzie pielgrzymi zostali przez nich pojmani. Towarzysze Michała zostali wykupieni przez kupców weneckich w Konstantynopolu i przez Wenecję wrócili do kraju. Michał kontynuował podróż i wiadomo, że był jeszcze wykupywany z niewoli tureckiej przez Akademię Krakowską dwa lub trzy razy. Zmarł w dro-

¹⁶¹ L Pr., s. 70.

¹⁶² Tamże, s. 75.

¹⁶³ Por. W. Wisłocki, *Incunabula typographica Bibliothecae Universitatis Jagellonicae Craciviensis, Cracoviae 1900* s. 550 (cyt.: W. Wisłocki, *Incunabula*); M. Wiszniewski, *Historia literatury polskiej*, t. 3, Kraków 1841-1842 s. 331.

¹⁶⁴ Por. L Pr., s. 88.

¹⁶⁵ A Rec., t. 1, nr 364, s. 78; zob. student 32.

¹⁶⁶ Tamże, nr 616, s. 131.

¹⁶⁷ *Conclusiones Universitatis Cracoviensis ab anno 1441 ad annum 1589*, ed. H. Barycz, Cracoviae 1933. *Archiwum Komisji do Dziejów Oświaty i Szkolnictwa w Polsce* nr 2, nr 73, s. 46 (cyt.: *Conclusiones*).

¹⁶⁸ L Pr., s. 88 „Decanus Mgri Michaelis de Wyelun”; *Conclusiones*, nr 84 s. 51; W. Wisłocki, *Katalog*, nr 552, s. 172.

¹⁶⁹ *Conclusiones*, jw.

¹⁷⁰ M. Zwiercan, Michał, jw.

dze powrotnej z powodu wyczerpania na wyspie Rodos. Jego pogrzebem zajął się wielki mistrz zakonu rycerskiego Joannitów, oddając mu należne honory¹⁷¹. Data śmierci, VIII 1487 r., jest ustalona na podstawie listu Jana Ursyna, datowanego w Padwie 13 XII 1487 r., do Jana Sakrana z Oświęcimia, profesora teologii w Krakowie. Ursyn dowiedział się o śmierci Michała od Mikołaja Cinciusa, lekarza cesarza Maksymiliana I, który niedawno wrócił z Jerozolimy. Jak wynika z listu, była to dla Akademii dotkliwa strata. Jan Ursyn pisał: „Chyba już u Was wiadomym jest, że Michał z Wielunia, ów mąż bardzo uczony latem około 1 sierpnia na Rodosie z tej światłości zszedł, co było dla mnie do tego stopnia bolesne, że nic boleśniejszego nie mogło się zdarzyć (...). Któż bowiem nie cierpiałby z powodu śmierci człowieka tak wyjątkowego, prawie o boskim umyśle, nie bolał, nie oplakiwał. Z pewnością jest to dla Was wielka strata, gdyż straciliście człowieka, któremu w waszej wszechnicy równego nie macie”¹⁷². Tenże Ursyn nazywał go też znakomitym filozofem i najwybitniejszym badaczem przyrody. Maciej z Miechowa, jedna z najznakomitszych postaci naszej kultury, określał Michała jako człowieka biegłego we wszelkiej nauce. Posiadał gruntowną, a rzadką w owym czasie znajomość języka hebrajskiego, przypisuje mu się też znajomość greckiego¹⁷³.

W testamencie Michał zapisał Akademii Krakowskiej część do dzisiaj zachowanych inkunabułów. Posiadał dzieło Ptolemeusza *Tablice geograficzne do Kosmografii*, Serwiusza *Komentarze do dzieł Wergiliusza*, Awicenny *Canonis libri V*, Sylvaticusa *Liber Pandectarum medicinae* oraz Dandusa *Aggregator Paduanus*. Oprócz tego zapisał puszkę na pieniądze, węgierskiej roboty, Kolegium Większemu¹⁷⁴.

Wiadomo też, że w 1482 r. własnoręcznie przepisał *Mowy Cycerona przeciw Antoniuszowi (In Marcum Antonium orationes Philippicae)*¹⁷⁵.
ok. 1470

(30) BARTHOLOMEUS de Vyelun.

Nie znajdujemy jego wpisu w *Album studiosorum*, ale na podstawie *Acta rectoralia* wiadomo, że był studentem¹⁷⁶. Jest to Bartłomiej Pol-

¹⁷¹ L Pr., s. 75 „...et in peregrinatione captus in Terram Sanctam in Byalogrod per Turcas 1482...” (data uwiecznienia jest podana błędnie); K. Morawski, jw., t. 2, s. 153; J. S. Bystron, Polacy w Ziemi Świętej, Syrii i Egipcie 1147 - 1914, Kraków 1930, s. 8.

¹⁷² Tekst łaciński zob. M. Wiszniewski, jw., s. 332.

¹⁷³ K. Morawski, jw.; S. Swieżawski, *Filozofia w Uniwersytecie Krakowskim do XVI w.*, „Zeszyty Naukowe KUL” 7: 1964, nr 2 s. 41; B. Nadolski, *Nauczanie greckie w Polsce w XVI w.*, Lwów 1920, s. 5; Maciej z Miechowa znał Michała, gdyż studiowali w tym samym czasie w Krakowie. Także Jan Ursyn studiował tu w latach 1473 - 1478, zob. L. Hajdukiewicz, *Biblioteka Macieja z Miechowa*, Wrocław 1960, s. 29.

¹⁷⁴ W. Wisłocki, *Incunabula*, s. 550.

¹⁷⁵ M. Wiszniewski, jw., s. 331.

¹⁷⁶ A Rec., t. 1, nr 147 s. 32 „Bartholomeus de Vijelun, studens...”.

kon, krewny Mikołaja Polkona, bakałarza z 1451 r.¹⁷⁷. Pod datą 3 II 1470 r. znajdują się wzmianki, że student Bartłomiej z Wielunia został pozwany przed sąd rektorski przez Stanisława z Pleszewa, studenta, i Błażeja z Pobiedzisk. Do sądu jednak Bartłomiej się nie stawił¹⁷⁸. Ponownie 10 II tegoż roku Błażej z Pobiedzisk wytoczył sprawę Bartłomiejowi, gdyż ten nie chciał mu oddać przedmiotów, które dostał na przechowanie, ani zwrócić równowartości, wysokości 1 florena. Bartłomiej wszystkiemu zaprzeczył i zażądał udowodnienia zarzutów w ciągu ośmiu dni. Z notatki tej wynika też, że Bartłomiej mieszkał w Krakowie „apud Stanko”¹⁷⁹. Prawdopodobnie został polecony i powierzony przez Mikołaja Polkona opiece Jana Stanka, doktora medycyny, w latach 1462 - 1477 kanonika wieluńskiego¹⁸⁰. Możliwe jest, że Mikołaj Polkon był jego wikariuszem w kolegiacie.

Bartłomiej został usunięty z uniwersytetu lub sam zrezygnował z dalszej nauki. Następną wiadomość o nim pochodzi dopiero z 1489 r. Wymieniony jest w testamencie księdza Mikołaja Polkona, pod którego pieczęą znajdował się zapewne po przybyciu do Krakowa. Mikołaj bardzo interesował się losem swego krewnego. Zapis uczyniony dla niego znajduje się przed zapisami dla braci księdza Mikołaja i jest następujący: „Item lego Bartholomeo nepoti viaticum in pergamenao et sacramentale, si efficietur presbiter; si non, extunc pro ecclesia Welunensi et V flor. Hungaricales pro studio aut libris, eidem lego tunicam novi coloris”¹⁸¹.

Bartłomiej zgodnie z wolą swego opiekuna wrócił na uniwersytet, może jeszcze w 1489 r., na semestr zimowy¹⁸². 14 IX 1490 r. został promowany na bakałarza artium, wpisany do *Liber promotionum* jako Barthol. de Vyelvn¹⁸³. Uzyskał ten stopień po 20 latach od chwili swego pierwszego przybycia na studia do Krakowa. Księdzem jednak nie został. Spotykamy go bowiem w dokumencie z 22 V 1493 r. jako mieszczanina Bartłomieja Polkona, bakałarza z Wielunia. Jest wraz z Jakubem Dziurbińskim pisarzem delegatów opata klasztoru bazylianów Św. Katarzyny na górze Synaj, którzy przybyli do Wielunia, aby założyć przy kolegiacie bractwo Św. Katarzyny¹⁸⁴. J. Rostafiński podał za Ż. Pauli, że był jeszcze rajcą wieluńskim¹⁸⁵.

¹⁷⁷ Zob. student nr 23.

¹⁷⁸ A Rec., t. 1, nr 147, 148 s. 32.

¹⁷⁹ Tamże, nr 160, s. 33.

¹⁸⁰ Zob. W. Patykiewicz, Archidiakoniat, „Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne”, 24 - 32: 1958, nr 11, s. 462.

¹⁸¹ A Cap., t. 2, nr 889, s. 429.

¹⁸² Testament był sporządzony w październiku, a semestr zimowy zaczynał się 19 października; zob. K. Morawski, jw., t. 2, s. 399.

¹⁸³ L Pr., s. 107.

¹⁸⁴ MKDW, nr 148.

¹⁸⁵ J. Rostafiński, Nasza literatura botaniczna XVI w. „Pamiętnik Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Akademii Umiejętności” 14: 1888 s. 172. (cyt.: J. Rostafiński, Nasza literatura).

Z dokumentu datowanego 14 VII 1523 r. w Krakowie wiemy, że ożenił się ze szlachcianką Katarzyną — Więckowską oraz że miał dwóch synów — Hieronima¹⁸⁶ i Frasina (Franciszka?). Bartłomiej umierając, musiał pozostawić rodzinę w trudnej sytuacji materialnej. Wspomniany dokument potwierdza, że król Zygmunt Stary przyznał połowę łąni miejskiej i zapisy na niej Katarzynie Więckowskiej. Darowizna była uczyniona ze względu na biedę w jakiej żyła wdowa i jej synowie¹⁸⁷.

1472 h.

(31) MARTINUS Nicolai de Welun s. t.¹⁸⁸.

13 VII 1474 r. występuje wikariusz kolegiaty wieluńskiej Martinus Nicolai Kadłubski, prawdopodobnie identyczny z Marcinem studentem¹⁸⁹.

1473 h.

(32) JOHANNES Jozeph de Wyelwn d. 4 gr.¹⁹⁰.

W Wieluniu w latach 1459 - 1471 występuje Joseph Zigo (Zigi), skórnik, rajca miejski¹⁹¹. Ze względu na rzadkość występowania tego imienia można z dużym prawdopodobieństwem stwierdzić, że jest to ojciec Jana.

W *Acta rectoralia* jest zapiska, że sprzedał Janowi z Woli dwie książki *Tractatibus* Piotra Hiszpana o wartości 3 gr. oraz *Definicionum* Hugucjusza z Pizy wycenioną przez magistra Michała z Wielunia na 15 gr. (17 I 1475 r.)¹⁹².

1477 h.

(33) MARTINUS Bartholomei de Vyelun s. t.¹⁹³.

(34) STANISLAUS Mathie de Vyelyvn s. t.¹⁹⁴.

1479 h.

(35) JOHANNES Bartholomei de Wyelun s. 6 gr.¹⁹⁵.

1484 h.

(36) MARTINUS Johannis de Vyelyvn s. 4 gr.¹⁹⁶.

13 XII 1487 r. został promowany na bakałarza artium, wpisany do *Liber promotionum* jako Mart. de Vyelunij¹⁹⁷. W 1492 r., po Bożym Narodzeniu, uzyskał stopień magistra artium¹⁹⁸ i w semestrze zimowym

¹⁸⁶ Jest to Hieronim Polkon vel Spiczyński; zob. Student nr 53.

¹⁸⁷ MKDW, nr 168.

¹⁸⁸ A St., t. 1, s. 209.

¹⁸⁹ MKDW, nr 133.

¹⁹⁰ A St., t. 1, s. 212.

¹⁹¹ MKDW, nr 116, 125, 126, 129, 131, 132.

¹⁹² A Rec., t. 1, nr 364 s. 78; zob. Student nr 29.

¹⁹³ A St., t. 1, s. 232.

¹⁹⁴ Tamże.

¹⁹⁵ Tamże, s. 235.

¹⁹⁶ Tamże, s. 262.

¹⁹⁷ L Pr., s. 100.

¹⁹⁸ Tamże, s. 111.

zaczął wyklądać na wydziale sztuk wyzwolonych jako extraneus non de facultate „Parva naturalia” Arystotelesa. W *Liber diligentiarum* zanotowano też, że nie uczestniczył w dysputach sobotnich¹⁹⁹. O dalszej jego karierze naukowej brak wiadomości w źródłach. Wiadomo jednak, że jeszcze do końca 1494 r. przebywał w Krakowie. W tym roku był upominany za nieoddanie długu w wysokości 4 florenów węgierskich Maciejowi z Mszczonowa. Prawdopodobnie chodziło o pieniądze pożyczone na opłacenie wydatków związanych z uroczystą promocją magisterską²⁰⁰.

(37) JOHANNES Gregory de Vyelyvn s. t.²⁰¹.

Prawdopodobnie jest to wpis immatrykulacyjny występującego później (15 III 1501 r.) Jana z Wielunia, wikariusza kolegiaty wieluńskiej²⁰². Może ten sam występuje w 1506 r. jako Jan Ochelka z Wielunia, pleban w Lututowie²⁰³.

1489 ae.

(38) THOMAS Stanislai de Vyelyvn s. 2 lat²⁰⁴.

Wniósł opłatę dwóch szerokich groszy. Znany jest pod tym imieniem mansjonarz w kolegiacie wieluńskiej, który był także komendantem w Czarnożyłach²⁰⁵.

1489 h.

(39) NICOLAUS Johannis de Wyelon s. t.²⁰⁶.

Znany jest Mikołaj z Wielunia, pleban w Rzaśni, występujący w 1520 r.²⁰⁷.

1492 h.

(40) JOHANNES Johannis Szworc de Vyelun Gneznensis dioc. s. t.²⁰⁸.

Stopnia naukowego nie zdobył. 29 V 1500 r. pojawia się w Wieluniu jako notariusz publiczny²⁰⁹. Przez administratora archidiecezji gnieźnieńskiej Jana z Łukowa 18 VI 1503 r. mianowany został oficjałem konsystorza wieluńskiego. Pełnił ten urząd do 1504 r.²¹⁰. Ponownie 6 III 1506 r. występuje jako kanonik wieluński i prokurator Andrzeja z Wie-

¹⁹⁹ *Liber diligentiarum Facultatis Artisticae Universitatis Cracoviensis*, t. 1: 1487 - 1563; ed. W. Wisłocki, Cracoviae 1886. *Archiwum do Dziejów Literatury i Oświaty* 4, s. 22; (cyt.: L Dil).

²⁰⁰ *A Rec.*, t. 1, nr 1711 s. 387, nr 1745, s. 397; Por. też K. Morawski, *iw.*, t. 2, s. 379, 381.

²⁰¹ *A St.*, t. 1, s. 264.

²⁰² MKDW, nr 152 a.

²⁰³ *A Cap.*, t. 2, nr 1985, s. 938.

²⁰⁴ *A St.*, t. 1, s. 293.

²⁰⁵ J. Łaski, *L Ben.*, t. 2, s. 135; J. Wolny, *Studenci*, s. 107.

²⁰⁶ *A St.*, t. 1, s. 294.

²⁰⁷ *A Cap.*, t. 3, nr 815, s. 338; J. Wolny, *Studenci*, *iw.*

²⁰⁸ *A St.*, t. 2, s. 16.

²⁰⁹ *A Cap.*, t. 2, nr 890, s. 430; J. Wolny, *Studenci*, *iw.*

²¹⁰ K. Skubała, *iw.* s. 103, 108.

lunia prepozyta i kanonika w Wieluniu. Prowadzi sprawę o czynsz dla altarii w Dąbrowie²¹¹.

W 1513 r. z delegacji abpa Jana Łaskiego przeprowadził wraz z kanonikiem Stanisławem z Lipowca, dzierżawcą dóbr arcybiskupich, wizytację w Dankowie i powiecie wieluńskim. W myśl zarządzenia abpa z połowy 1511 r. wydanego na podstawie uchwał synodu prowincjalnego 1510 - 1511 r. dokonali nowego otaksowania beneficjów do opłat kontrybucji i świętopietrza²¹².

Wizytacja Łaskiego wymienia Szworcza jako posiadacza czwartej prebendy w kolegiacie wieluńskiej, czyli kanonii fundi Turów i Kurów²¹³.

15 II 1519 r. po raz drugi objął urząd oficjała i jako taki występuje w aktach oficjalu do 3 XII 1525 r.²¹⁴. Ostatnia znana wiadomość o nim poświadcza, że 5 VI 1525 r. przewodniczył na synodzie diecezjalnym w Wieluniu²¹⁵.

1497

(41) JACOBUS de Wijelon.

Nie występuje w *Album studiosorum*, ale na podstawie notatki w *Acta rectoralia* („Jacobus de Wijelon, studens”) wiadomo, że był studentem. 17 I 1497 r. został zobowiązany przed sądem rektorskim do zapłacenia 7 groszy Janowi z Wodzisławia, doktorowi dekretów lub notariuszowi mennicy Choteckiemu do 5 III tegoż roku. Zapewne wymieniona suma była opłatą wnoszoną przy wpisie na uniwersytet²¹⁶.

Prawdopodobnie był to znany w 1501 r. wikariusz kolegiacki, Jakub Kiernożek, altaryzista przy ołtarzu św. Agnieszki²¹⁷, występujący później (1521 r.) jako pleban w Krzyworzece²¹⁸, lub Łagiewnikach²¹⁹. Możliwe, że był synem Marcina Kiernożka, szewca wieluńskiego²²⁰.

Wizytacja Łaskiego wspomina w tym czasie jeszcze jednego Jakuba, mieszczanina wieluńskiego, notariusza skarbowego²²¹.

1499 h.

(42) ALEXIUS Johannis de Wyelon 2 gr.²²².

²¹¹ A Cap., t. 2, nr 1989, s. 940; Andrzej z Wielunia, prepozyt, kanonik kolegiaty w Wieluniu i oficjał wieluński 13.09.1495 - 16.06.1500 r.; zob. K. Skubała, jw. s. 107.

²¹² W. Patykiewicz, Archidiakonat, „Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne” 24 - 32: 1958, nr 2, s. 78; Por. J. Korykowski, Arcybiskupi, t. 2, s. 604.

²¹³ J. Łaski, L Ben., t. 2, s. 101.

²¹⁴ K. Skubała, jw., s. 103, 108.

²¹⁵ A Cap., t. 3, nr 832, s. 344.

²¹⁶ A Rec., t. 1, nr 1801 s. 411; por. K. Morawski, jw. t. 2, s. 328.

²¹⁷ J. Łaski, L Ben., t. 2, s. 106, 126; A Cap., t. 2, nr 1994 s. 941.

²¹⁸ A Cap., t. 3, nr 820, s. 347.

²¹⁹ Tamże, t. 3, nr 838, 839, s. 347; J. Wolny, Studenci, jw.

²²⁰ Tamże, t. 2, nr 1987 s. 939.

²²¹ J. Łaski, L Ben., t. 2, s. 96.

²²² A St., t. 2, s. 54.

W 1531 r. pod tym imieniem występuje mansjonarz w kolegiacie wieluńskiej²²³.

(43) MATHIAS Bartholomei de Wyelun s. t.²²⁴.

TABELA 1

Frekwencja, stopnie naukowe i kariera uniwersytecka

Rok	Ilość wpi-sów	Tytuły naukowe			Kariera uniwersytecka
		bak. art.	mgr art.	inne	
1	2	3	4	5	6
1404	1				
1412	1				
1413	1	1	1	bakałarz teologii	dziekan wydz. artium, 1429; rektor, 1430
1414 (15)	2				
1419	3				
1420	1				
1421	1				
1425	1				
1427	2				
1428	2				
1433	1	1	1		
1434	1				
1436	1	1 ¹	1		
1440	1	1	1		
1442	2	1			
1446	3	1			
1447	1				
1452	1				
1459	1				
1463	1				
1466	1	1	1	bakałarz prawa kan.	dziekan wydz. artium 1481; Kolega Większy
ok. 1470	1	1			
1472	1				
1473	1				
1477	2				
1479	1				

¹ bakałarz artium przybyły z Wiednia; por. student nr 17.

²²³ A Cap., t. 3, nr 849, s. 351; MKDW, nr 186.

²²⁴ A St., t. 2, s. 55.

1	2	3	4	5	6
1484	2	1	1		extraneus non de facultate
1489	2				
1492	1				
ok. 1497	1				
1499	2				
Razem	43	9	6	2	
Z ogólnej liczby		20,94 %	13,95 %	4,65%	

WIEK XVI

Dotychczas nie została zestawiona lista studentów z parafii kolegiaty wieluńskiej w XVI w. Jedynie I. Kaniewska podała liczbę 17 studentów z lat 1510 - 1560²²⁵. Według naszej listy w tych latach zapisało się na Uniwersytet Krakowski także 17 studentów z Wielunia. Zachodzą jednak dwie różnice. I. Kaniewska pominęła studenta zapisanego w 1560 r., a oznaczonego na naszej liście numerem 67. Błędnie natomiast zaliczyła w poczet wielunian studenta wpisanego w *Album studiosorum* jako Johannes Bartholomei de Vyelen Curatus in Czesran dioc. Posnaniensis²²⁶.

Ustalenie zdobywanych stopni naukowych utrudniał brak zapisów promocyjnych z lat 1542 - 1560, a w latach 1561 - 1575 zapisy są niepełne. Przedtem *Liber promotionum* zawiera też znaczne luki jak np. brak wpisów z 1538 r.²²⁷.

LISTA

1500 ae.

(44) ALBERTUS Pauli de Wyelvn 7 gr. s.²²⁸

(45) MATHIAS Nicolai de Velvn 2 gr.²²⁹

²²⁵ I. Kaniewska, Młodzież Uniwersytetu Krakowskiego w latach 1510 - 1560. Studium statystyczne, (w:) Studia z dziejów młodzieży Uniwersytetu Krakowskiego w dobie Renesansu, pod red. K. Lepszego, Kraków 1964, tabela XV d.

²²⁶ A St., t. 2, s. 188; chodzi tu o Wielen w diecezji poznańskiej; por. J. Nowacki, Dzieje archidiecezji poznańskiej, t. 2: Archidiecezja poznańska w granicach historycznych i jej ustrój, Poznań 1964 s. 385.

²²⁷ Zob. L Pr., s. 200.

²²⁸ A St., t. 2, s. 59.

²²⁹ Tamże, s. 61.

Prawdopodobnie 21 II 1504 r. uzyskał stopień bakałarza artium, wpisany do *Liber promotionum* jako Mathias de Wyelun²³⁰. O dalszej jego karierze brak wiadomości w źródłach. Wiadomo jednak, że jeszcze w 1535 r. przebywał w Krakowie i pełnił bliżej nam nieznane funkcje na uniwersytecie. W maju tegoż roku występuje jako świadek w sprawach toczących się przed sądem rektorskim²³¹.

1500 h.

(46) MATHIAS Martini de Wyelvn s. 3 gr.²³².

W 1506 r. jest promowany na bakałarza sztuk wyzwolonych²³³. Pięć lat później 2 I 1511 r. uzyskał stopień magistra, w *Liber promotionum* zapisany jako Mathias de Vielvn (Poznaniensis procurator causarum)²³⁴. Z 12 VI 1507 r. pochodzi wzmianka stwierdzająca, że występował przed sądem rektorskim jako świadek²³⁵.

Po uzyskaniu tytułu magistra rozpoczął wykłady na wydziale artium jako magister extraneus non de facultate. W 1511 r. w semestrze letnim wykłada *Geometrię* Euklidesa²³⁶, a w semestrze zimowym *Topiki* Arystotelesa. W roku następnym w semestrze letnim prowadzi wykłady na wydziale w zastępstwie Tomasza z Obiedzina²³⁷, natomiast w semestrze zimowym wykłada *De generatione* Arystotelesa²³⁸. W 1513 r. w semestrze letnim *Meteorologikę* Arystotelesa oraz *Generalis doctrina de modis significandi* Jana ze Stobnicy²³⁹. Był to ostatni wykład skotyzmu w interpretacji Jana ze Stobnicy w Uniwersytecie Krakowskim. Maciej z Wielunia obok Grzegorza ze Stawiszyna i Mikołaja z Gielczewa jest zaliczany do jego uczniów i kontynuatorów²⁴⁰. W semestrze zimowym 1513 r. ponownie wykłada *Meteorologikę*²⁴¹. Ostatnia wzmianka, potwierdzająca prowadzenie przez niego zajęć na wydziale, pochodzi

²³⁰ L Pr., s. 138; znany jest w tym czasie jeszcze jeden Maciej z Wielunia, zob. Student nr 46.

²³¹ A Rec., t. 1, nr 3301, s. 808, nr 3303 s. 809.

²³² A St., t. 2, s. 64.

²³³ L Pr., s. 144.

²³⁴ Tamże s. 151.

²³⁵ A Rec., t. 1, nr 2121, s. 481.

²³⁶ L Dil., s. 98; M. Karplukówna, Przynależność terytorialna studentów i profesorów Akademii Krakowskiej z lat 1511-1530. (Nowy argument za małopolskim pochodzeniem polskiego języka literackiego), „Zeszyty Naukowe UJ” 2: 1956 nr 9 s. 175.

²³⁷ Tamże s. 101, s. 103; Tomasz z Obiedzina — magister Kolegium Większego; zob. Codex diplomaticus Universitatis Studii Generalis Cracoviensis, t. 4: 1507-1548, ed. Z. Pauli, Cracoviae 1884, nr 342 s. 71, nr 343, s. 72 (cyt.: CD UJ).

²³⁸ Tamże, s. 106.

²³⁹ Tamże, s. 109.

nowska, Jan ze Stobnicy, (w:) PSB, t. 10, s. 480 — Jan ze Stobnicy (Stobniczka)

²⁴⁰ L. Hajdukiewicz, jw., s. 171; Historia nauki polskiej, t. 6, s. 266; J. Tarok. 1470 — ok. 1518, filozof, geograf, profesor Uniwersytetu Krakowskiego. Uczeń wybitnego skotysty polskiego Michała Twaroga z Bystrzykowa.

²⁴¹ L. Dil., s. 112.

z 1514 r., kiedy to w semestrze letnim prowadził ćwiczenia w oparciu o *Parva naturalia* Arystotelesa²⁴².

Po zakończeniu wykładów na uniwersytecie obejmuje stanowisko prokuratora w konsystorzu poznańskim. Pierwsza wzmianka pochodzi z 23 IX 1517 r.²⁴³. Jako prokurator występuje do 4 V 1528 r.²⁴⁴. Prawdopodobnie w tym czasie przyjmuje święcenia kapłańskie. Jest altaryzstą w kolegiacie Św. Marii Magdaleny w Poznaniu²⁴⁵.

W 1528 r. Maciej odnowił w katedrze poznańskiej ołtarz Najświętszej Maryi Panny i św. Urszuli (Undecim Milia Virginum) i ufundował dla niego nowy obraz Matki Bożej z Dzieciątkiem, zachowany do dziś²⁴⁶. Tegoż roku utworzył przy tym ołtarzu nową prebendę na dwie msze tygodniowo oraz wotywę śpiewaną z udziałem wszystkich wikariuszy podczas oktawy Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny i uposażył ją w kapitał 150 grzywien. Prebendę erygował wikariusz generalny, Jan Sławiński, i inkorporował wikariuszom katedralnym²⁴⁷.

Poza wzmianką z 15 II 1529 r., mówiącą o sporze sądowym z Żydem Jakubem z Poznania, o dalszych losach Macieja z Wielunia brak wiadomości. Obok Hieronima Polkona (Spiczyńskiego)²⁴⁸ jest to najwybitniejsza postać wśród studentów z Wielunia w XVI w. Jako jedyny z nich osiągnął tytuł magistra artium.

1501 ae.

(47) NICOLAUS Alberti de Vyelvny s. t.²⁴⁹

Prawdopodobnie jest to wpis immatrykulacyjny późniejszego kustosa kapituły kolegiackiej wieluńskiej, proboszcza w Borowie, Skórkowicach i Białogonie. Był też kanonikiem i oficjałem uniejowskim. W dokumencie z 27 III 1542 r. wymieniony jest jako kustosz i kapelan abpa Jana Łaskiego. Pełnił także urząd oficjała wieluńskiego (1533-1543), z którego został odwołany 3 V 1543 r. przez abpa Piotra Gamrata ze względu na podeszły wiek i chorobę²⁵⁰.

(48) FRANCISCUS Bartholomei de Wyelun s. t.²⁵¹

²⁴² Tamże, s. 114.

²⁴³ A Cap., t. 2, nr 1710, s. 800.

²⁴⁴ Tamże, nr 1910, s. 853; inne wzmianki: nr 1715, s. 802, nr 1722, s. 806, nr 1725, s. 808, nr 1727, s. 809, nr 1731, s. 811, nr 1737, s. 814, nr 1759, s. 827, nr 1802, s. 850, nr 1805 s. 852; MRPS, t. 4, nr 14 696, s. 336.

²⁴⁵ J. Nowacki, jw., t. 1, s. 250.

²⁴⁶ Tamże, s. 111, 249; Podczas wizytacji w 1622 r. ołtarz był zaniedbany, a po 1628 r. przeniesiony ze wszystkimi fundacjami do kaplicy Górków. Obraz ozdobiony w srebrne sukienki bp Wojciech Tolibowski uznał za cudowny. Po pożarze katedry w 1772 r. ołtarz rozebrano a obraz w 1787 r. wmurowano w nowy ołtarz św. Krzyża. W 1955 r. wmurowano go w filar kaplicy Szoltdrskich; zob. także W. Wisłocki, Incunabula. s. 549.

²⁴⁷ Tamże, s. 250.

²⁴⁸ Zob. Student nr 53.

²⁴⁹ A St., t. 2, s. 67.

²⁵⁰ A Cap., t. 3, nr 856, s. 354; K. Skubała, jw., s. 110.

²⁵¹ A St., t. 2, s. 70.

Występuje jako altarzysta ołtarzy: Niepokalanego Poczęcia Najświętszej Maryi Panny, Św. Trzech Króli, Św. Wojciecha i Stanisława w katedrze poznańskiej pod datą 11 II 1519 r.²⁵². Zapewne do Poznania został sprowadzony przez magistra Macieja z Wielunia²⁵³, który mógł udzielić prowizji święconemu na kapłana Franciszkowi.

W 1568 r. występuje jako pleban kościoła parafialnego pod wezwaniem Św. Jana Chrzciciela w Brzykowie koło Widawy. Jego nazwisko widnieje na kielichu pozłacanym, który ofiarował lub fundował dla kościoła²⁵⁴.

1506 ae.

(49) SEBASTIANUS Laurency de Vyelyvn s. 6 gr.²⁵⁵.

Prawdopodobnie był synem Wawrzyńca Loryncza, szewca wieluńskiego²⁵⁶.

1509 h.

(50) NICOLAUS Marci de Vyelvn s. 4 gr.²⁵⁷.

Występuje 5 VI 1527 r. w dokumencie stwierdzającym oddanie przez augustianów wieluńskich dziekanowi Stanisławowi Łowieńskiemu ogrodu w zamian za roczną dziesięcinę jako „Nicolaus Marconis altarista wielunensis”²⁵⁸.

1511 ae.

(51) JOHANNES Johannis de Wielvn s. 3 gr.²⁵⁹.

Student ten posiada dwa wpisy w *Album studiosorum*²⁶⁰. Podobny przypadek zdarzył się jeszcze dwukrotnie²⁶¹.

W 1521 r. występuje jako pleban w kościele pod wezwaniem Św. Macieja Apostoła w Lututowie²⁶².

1515 ae.

(52) ALBERTUS Johannis de Vyelun
dioc. Gneznensis 3 gr. s.²⁶³.

1517 ae.

(53) JHERONIMUS Bartholomei de Wyelvn
dioc. Gneznensis s. 4 gr.²⁶⁴.

²⁵² A Cap., t. 2, nr 1721, s. 805, nr 1722, s. 806, nr 1778, s. 838.

²⁵³ Zob. Student nr 46.

²⁵⁴ CIP, t. 2, s. 60.

²⁵⁵ A St., t. 2, s. 99.

²⁵⁶ A Cap., t. 3, nr 794, s. 333.

²⁵⁷ A St., t. 2, s. 118.

²⁵⁸ MKDW, nr 175.

²⁵⁹ A St., t. 2, s. 130.

²⁶⁰ Drugi wpis zob. tamże, s. 132.

²⁶¹ I. Kaniewska, jw., s. 16.

²⁶² J. Łaski, L. Ben., t. 2, s. 156.

²⁶³ A St., t. 2, s. 161.

²⁶⁴ Tamże, s. 176.

Był synem Bartłomieja Polkona, pisarza i rajcy miejskiego²⁶⁵. Hieronim stopnia naukowego nie uzyskał, ponieważ został wciągnięty do pracy literackiej przez znanego drukarza krakowskiego — Hieronima Wietora. Rozpoczął od tłumaczenia z łaciny na język polski Księgi Koheleta. Druk ukazał się w 1522 r. w oficynie Wietora i nosił tytuł *Ecclesiastes, czyli Księgi Salomonowe, które polskim przekładem kaznodziejskie mianujemy*²⁶⁶.

Nasz Hieronim to pierwszy znany tłumacz drukowanego tekstu Pisma św. z łaciny na język polski²⁶⁷.

W tym samym roku u Wietora ukazał się drugi polski druk: *Księgi św. Augustyna o żywocie krześcijańskim*, zapewne także w przekładzie Hieronima z Wielunia. Istnieje możliwość, że tłumaczenia dokonał Biernat z Lublina, a jego tekst przejrzał i wstępami opatrzył Hieronim²⁶⁸. Informacja o nim zawarta w *Bibliografii literatury polskiej* ogranicza się do następującej wiadomości: tłumacz, był mieszczaninem, szczegóły życia nieznane²⁶⁹.

Czy można ustalić dalsze losy Hieronima Polkona, znanego dotąd tylko pod imieniem Hieronima z Wielunia? W nieznanym dokumencie wystawionym w r. 1523 król polski Zygmunt Stary przyznał połowę dochodów z łaźni miejskiej w Wieluniu szlachciance Katarzynie Więckowskiej, wdowie po Bartłomieju Polkonie i jej dwóm synom Hieronimowi i Frassinowi. Występuje tu sam nasz Hieronim oraz jego rodzina, a więc zmarły przed 1523 r. ojciec, matka szlacheckiego pochodzenia i nieznanymi bliżej brat Frassino²⁷⁰.

Po śmierci męża Katarzyna Więckowska znalazła się w trudnej sytuacji materialnej i wtedy przebywający w Krakowie jej syn, Hieronim, dzięki swemu mecenasowi Wietorowi, uzyskał darowiznę królewską. Wietorowi niewątpliwie zależało, aby uzdolniony Hieronim po-

²⁶⁵ Zob. Student nr 30.

²⁶⁶ W. Taszycki, *Obrońcy języka polskiego. Wiek XV-XVII*, Wrocław 1953, s. 12-13; *Wybór tekstów staropolskich. Czasy najdawniejsze do roku 1543*, opr. S. Vrtel—Wierczyński, Warszawa 1950, s. 226-227 (tam też fragment tłumaczenia Koh. 2, 1-26; 11, 1-10); S. Estreicher, *Bibliografia polska*, t. 27, Kraków 1929, s. 37 (cyt.: S. Estreicher); W. Bartynowski, *Wiadomości o Ecclesiastes*, „*Wiadomości Numizmatyczno-Archeologiczne*” 8: 1896, nr 2 k. 183 (zamieszczono podobiznę listu dedykacyjnego); T. Ulewicz, *Wśród impresorów krakowskich doby renesansu*, Kraków 1977, s. 128-129, 153 (cyt.: T. Ulewicz, *Wśród impresorów*); J. Łoś, *Przegląd językowych zabytków staropolskich do 1543 r.*, Kraków 1915, s. 188.

²⁶⁷ Por. A. Witkowska, *Biblia — przekłady na język polski*. Starodruki, (w:) *Encyklopedia Katolicka*, t. 2, Lublin 1976, k. 411.

²⁶⁸ A. Brückner, *Przyczynki do dziejów języka polskiego*, ser. 4, (w:) *Rozprawy Akademii Umiejętności*. Wydział Filologiczny, ser. 3, t. 9 (54), Kraków 1916, s. 299 (cyt.: A. Brückner, *Przyczynki*).

²⁶⁹ *Bibliografia literatury polskiej*. Nowy Korbut. Piśmiennictwo staropolskie, t. 3, Warszawa 1956, s. 388 (cyt.: Nowy Korbut).

²⁷⁰ MKDW, nr 168.

został w Krakowie²⁷¹. Powyższy dokument mógł wyjednać dzięki Mikołajowi Wolskiemu, ochmistrzowi dworu królowej Bony. Z Wolskim łączyły Wietora bliższe kontakty, skoro ofiarował mu księgę *Ecclesiastes*. W liście dedykacyjnym pisał: „Ecclesiastes, czyli Księgi Salomonowe, przez Ieronima z Wielunia, družbę mojego, były przełożone z łaciny w polskie, co też jest z niemałą pracą i pilnością uczyniono”. Wietor wskazał Wolskiemu na uzdolnionego tłumacza, swojego przyjaciela, nad którym roztoczył swój patronat edytorski²⁷².

W 1527 r. Wietor podjął inicjatywę wydawania samouczków językowych. Jednym z nich był podręcznik Jana Murmeliusa *Namowy rozliczne dla użytku nauki dziełek wyłożone z tekstem łacińskim, niemieckim i polskim*. Tekst łaciński poprawił Leonard Coxe, humanista angielski, profesor Akademii Krakowskiej, nad przekładem niemieckim pracował sam Wietor, a przekład polski dał Hieronim Polyconius²⁷³. Kim był ów Polyconius? Wśród literatów i współpracowników Wietora nie spotykamy nikogo o takim nazwisku. Prof. T. Ulewicz wykazał, że Polyconius to pseudonim humanistyczny, urobiony od nazwiska Hieronima Spicyńskiego. Argumentacja prof. Ulewicza wygląda następująco: szpicz czy szpic jest tłumaczeniem łacińskiego słowa: *conus*, oznaczającego stożek, ostry koniec, szczyt góry lub hełmu. *Conus* to druga część nazwiska Polyconius. Nie został wyjaśniony pierwszy człon pseudonimu: *Poly*. Prof. Ulewicz uznał więc, że Polyconius i Spicyński to ta sama osoba²⁷⁴. Podobnie A. Brückner uważał, że było to pierwsze wystąpienie Spicyńskiego, zasłużonego literata i rajcy miejskiego: „...on to polszczyznę tego dziełka opatrzył odbijającą korzystnie od polszczyzny Mimerów i podobnych współczesnych partaczów...”²⁷⁵

W *Bibliografii literatury polskiej* znajduje się hasło autorskie: Hieronim Spicyński (Polyconius) wraz z informacją o jego dorobku lite-

²⁷¹ Wietor przybywając jesienią 1517 r. po raz drugi do Krakowa (pierwszy raz w latach 1497 - 1499; zob. M. Bohonos, Wietor Hieronim, (w:) *Słownik pracowników książki polskiej*, Warszawa 1972, s. 953 - 954) liczył na dobrą koniunkturę dla drukarstwa i wysoko kwalifikowaną kadrę współpracowników literatów; zob. T. Ulewicz, *Wśród impresorów*, s. 127 - 128, 164 - 165; także K. Morawski, *iw.*, t. 2, s. 238; K. Piekarski pisze, że przekłady polskie „wymuszały wprost na mistrzach i bakałarzach *Almae matris*”; zob. *Książka w Polsce XV i XVI wieku*, (w:) *Kultura staropolska*, Kraków 1932, s. 369.

²⁷² Jak świadczy istnienie i liczba takich pochwał i protekcji, były one traktowane przez Wietora jako wyróżnienie (uwieńczyły nazwisko i pozycję literacką pisarza) i jako własny patronat edytorski; zob. T. Ulewicz, *Wśród impresorów*, s. 130 - 131.

²⁷³ *Drukarze dawnej Polski od XV do XVIII wieku*, t. 1: *Małopolska*, cz. 1: *Wiek XV - XVI*, pod red. A. Kaweckiej-Gryczowej, Wrocław 1983, s. 336 (cyt.: *Drukarze*).

²⁷⁴ T. Ulewicz, *W sprawie humanistycznych pseudonimów literackich (Polyconius = Spicyński)*, „*Onomastica*” 4: 1958, z. 1, s. 142 - 144.

²⁷⁵ A. Brückner, *Literatura polska w pierwszym dziesięcioleciu wieku nowego*, „*Przegląd Polski*” 47: 1912, z. 5, s. 297.

rackim. Brak tu jakiegokolwiek wzmianki o związku Spiczyńskiego z Hieronimem, synem Bartłomieja z Wielunia.²⁷⁶ Bliskim rozwiązaniu zagadki Hieronima z Wielunia był znany badacz historii botaniki polskiej J. Rostafiński. Pisząc o zielnikach polskich podał informację otrzymaną od Ż. Paulego, znawcy dziejów Uniwersytetu Krakowskiego, o Spiczyńskim synu Bartłomieja z Wielunia. Nie identyfikował go z Hieronimem, tłumaczem *Ecclesiastes*²⁷⁷. Natomiast prof. A. Kawecka-Gryczowa wspomina o Hieronimie z Wielunia, zwanym Spiczyńskim²⁷⁸. Ani Rostafiński, ani prof. Gryczowa nie identyfikują go jednak ze studentem z r. 1517, synem Bartłomieja Polkona.

Już na podstawie zestawionych wiadomości można przyjąć, że Polyconius jest zlatynizowaną formą nazwiska Polkon, zaś nazwisko Spiczyński, to polskie tłumaczenie łacińskiego Polyconius. Nazwisko Hieronima zmieniało się następująco: Hieronim z Wielunia, Hieronim Polyconius — Hieronim Spiczyński.

Hieronim postępował naprzód w swej karierze. W 1528 r. przyjął prawa miejskie Krakowa, a przy wpisie do księgi przyjęć zanotowano: Hieronim Spiczyński „nobilis genere mercator”, czyli szlachcic pochodzenia mieszczańskiego²⁷⁹. Prawa miejskie uzyskał prawdopodobnie za wstawiennictwem Cypserów, albowiem w tym samym roku poślubił pochodzącą z tej bogatej rodziny mieszczańskiej Elżbietę Cypserową, wdowę po Macieju Mathlu²⁸⁰. Nobilitację i herb Abdank zawdzięczał wojewodzie wileńskiemu i kanclerzowi litewskiemu — Olbrachtowi Gasztoldowi, znanemu wśród dostojników litewskich z wysokiej kultury. W 1542 r. ukazał się w drukarni Heleny Unglerowej zielnik *O ziołach tutecznych i zamorskich* Hieronima Spiczyńskiego, będący przeróbką zielnika S. Falimirza z r. 1534. Unglerowa umieściła w zielniku list dedykacyjny do Stanisława Gasztolda, wojewody trockiego, syna Olbrachta, w którym m.in. tak pisze: „...Nie chcę tu wyliczać przodki wielmożne W.W. Ojca tak mądrego, którego słowa a mądrość niemal po wszystkim świecie słyęła. O których wszecz rzeczach dali mi spr-

²⁷⁶ Nowy Korbut, t. 3, s. 278; zob. też. J. Chodyński, *Dykcjonarz uczonych Polaków*, Lwów 1933, s. 165 - 166.

²⁷⁷ J. Rostafiński, *Nasza literatura*, s. 172; to samo powtórzył L. Hajdukiewicz w *Historii Nauki Polskiej*, t. 6, s. 637.

²⁷⁸ *Drukarze*, s. 334.

²⁷⁹ J. Ptaśnik, *Miasta i mieszczaństwo w dawnej Polsce*, Warszawa 1947, s. 266; zob. także *Prawa, przywileje i statuty miasta Krakowa (1507 - 1795)*, t. 1, z. 1 - 2: 1507 - 1586, zedr. i wyd. F. Piekosiński, Kraków 1885, nr 50, s. 73, nr 53, s. 77, nr 57, s. 84, nr 67, s. 84, nr 101, s. 120, nr 106, s. 129, nr 113, s. 184, nr 131, s. 193, s. 1000 i 1004 (kwestator miejski), (cyt.: *Prawa*), zob. też B. Paprocki, *Herby rycerstwa polskiego*, wyd. K. J. Turowski, Kraków 1858, s. 897 (cyt.: B. Paprocki, *Herby*).

²⁸⁰ J. Rostafiński, *Nasza literatura*, s. 172 (po śmierci Elżbiety w 1539 r. zawarł powtórnie małżeństwo z Anną córką Katarzyny Łowiczowej).

wę wielcy panowie i też pan Hieronim Spiczyński radca miasta Krakowa herbowny W.W.". Hieronim jako znany zielarz utrzymywał więc bliską znajomość z Olbrachtem Gasztołdem, a potem także z jego choro-witym synem Stanisławem, mężem Barbary Radziwiłłówny, później żony króla Zygmunta Augusta. Istniał pogląd, nie potwierdzony źródło-wo, że Spiczyński był lekarzem samego Zygmunta Augusta²⁸¹.

Jako rajca krakowski, szlachcic herbu Abdank, Hieronim, obracał się w krągach dworskich, należał do grona kształtujących życie literackie Krakowa, kontaktował się z erazmiańczykami i kółkiem Trzecieckiego²⁸². Opuścił pierwszego mecenasa Wietora i przeszedł do grupy literatów skupionych wokół oficyny Floriana Unglera, u którego w r. 1533 wydał swój polski przekład „Modlitwy Pańskiej rozdzielonej na siedem części, według siedem dni w tydzień” Erazma z Rotterdamu²⁸³. W 1542 r. wychodzi wspomniany już zielnik z końcową odezwą do narodu w sprawie języka polskiego autorstwa Hieronima: „...Proszę za to i pilnie upomi-nam, pamiętajmy na przodki nasze, którzy o sławę swą i potomków swych, ni statków ni zdrowia swego nie litowali, język swój miłowali, wyższyli, bronili, obcemu językowi nigdy go potłumić nie dopuszczali strzegąc w tym z pilnością czi swej, prawa przyrodzonego i ustawy Pana Boga wszechmogącego, któremu samemu bądź cześć i chwała wie-kuista”²⁸⁴. Warto tu zwrócić uwagę na fakt, że słowa te były wydruko-wane równo dwadzieścia lat wcześniej od Rejowego: „A niechaj naro-dowie wždy postronni znają, iż Polacy nie gęsi, iż swój język znają”²⁸⁵.

Hieronim, miłośnik języka polskiego, był także jego obrońcą w życiu publicznym. Bardzo aktywnie domagał się, aby kazania w kościele Naj-świętszej Maryi Panny w Krakowie były głoszone w języku polskim, a nie jak dotychczas w języku niemieckim²⁸⁶. Dał się też poznać jako poeta. Jego autorstwa są wiersze zamieszczone w *Ecclesiastesie* i w ziel-niku oraz dwie pieśni: *Napominanie Najświętszej Maryjei* i *Wtóre na-*

²⁸¹ Tenże, Porównanie tak zwanych zielników Folimirza, Spiczyńskiego i Sien-nika, „Pamiętnik Wydziału Matematyczno-Przyrodniczego Akademii Umiejętności” 14: 1888, s. 127; S. Estreicher, t. 29, s. 117-119 (uważał w przeciwieństwie do Ro-stafińskiego, że Spiczyński był nie tylko autorem odezwy do narodu, lecz także redaktorem, wydawcą, a nawet autorem zielnika); S. Kościński, Słownik lekarzy polskich, Warszawa 1888, s. 473; Historia nauki polskiej, t. 6, s. 637.

²⁸² A. Brückner, Dzieje kultury polskiej, t. 2, Kraków 1930, s. 251 (cyt.: A. Brückner, Dzieje); Drukarze, s. 337-338; S. Łempicki, Renesans i humanizm w Polsce. Materiały do studiów, Warszawa 1952, s. 138.

²⁸³ R. Pilat, Historia literatury polskiej od najdawniejszych czasów do roku 1815, t. 1, cz. 1: Literatura średniowieczna w Polsce w wieku XV, opr. S. Kossow-ski, Warszawa 1926, s. 451, 480 (przypisywał tłumaczenie Hieronimowi z Wielunia); S. Estreicher, t. 32, s. 468 (przełożył temu przypisując tłumaczenie Spiczyńskiemu).

²⁸⁴ W. Taszycki, jw., s. 46.

²⁸⁵ Por. L. Kukułski, Rej Mikołaj, (w:) Mały słownik pisarzy polskich, cz. 1, Warszawa 1969, s. 172.

²⁸⁶ A. Grabowski, Dawne zabytki miasta Krakowa, Kraków 1850, s. 187-188; W. Taszycki, jw., s. L-LII.

pominanie Pana Jezusowe wydrukowane w *Zywocie Pana Jezu Krysta* Baltazara Opecia w r. 1522²⁸⁷. W późniejszych latach zamierzał wydać dzieło historyczne „O rządzie, o sprawiedliwości Narodu tego i królów, wojewodów byłoby wiele pisać, co da Bóg rychle w osobnych księgach Wam opiszemy” — tak pisał we wspomnianej odezwie do narodu. Nie dopełnił tej obietnicy, zmarł 25 V w niedzielę Zesłania Ducha Świętego 1550 r. w swojej kamienicy przy ulicy Floriańskiej. Pozostawił testament spisany w języku polskim²⁸⁸.

Spośród studentów wieluńskich niewątpliwie była to najwybitniejsza i najbarwniejsza postać. Historycy literatury polskiej uznają Hieronima obok Biernata z Lublina, Jana z Sącza, Jana z Koszyczek, Baltazara Opecia za „ojca polskiego języka artystycznego”²⁸⁹. A. Brückner wysoko oceniał język przekładów Hieronima: „...gładkość i jasność wysławiania, a obok niej staranniejsza szata zewnętrzna, jakieś ustalenie potwornej pisowni...”²⁹⁰. S. Rospond przypisuje mu w pierwszym rzędzie unowocześnienie systemu ortograficznego języka polskiego²⁹¹.

1523 ae.

(54) CASPAR Mathie de Vyelyvn.

dioc. Gneznensis s. 4 gr²⁹².

1529 ae.

(55) CRISTOPHERUS Thome de Vyelvny.

dioc. Gneznensis 14 aprilis 4 gr s.²⁹³

Stopnia naukowego nie zdobył. Od 14 XI 1534 r. występuje w źródłach uniwersyteckich jako pisarz, notariusz publiczny. Jako taki wzmiankowany jest po raz ostatni 27 IV 1535 r.²⁹⁴. O dalszych jego losach brak wiadomości.

(56) ERASMUS Bartholomei de Vyelvny.

dioc. Gnesnensis 2 gr s.²⁹⁵

Zapewne jest to występujący w 1550 r. złotnik wieluński²⁹⁶.

²⁸⁷ Nowy Korbut, t. 3, s. 278; R. Pilat, jw., s. 299.

²⁸⁸ J. Rostafiński, *Nasza literatura*, s. 173; G. Zieliński, Hieronim Spiczyński, „Biblioteka Warszawska” 1: 1879, s. 311; testament jako ciekawy zabytek językowy zamieścił S. Koźmiński, jw., s. 473.

²⁸⁹ R. Pilat, jw., s. 429, 500; W. Taszycki, jw., s. XXIII; J. Krzyżanowski, *Proza polska XVI w.*, (w:) *Odrodzenie w Polsce*, t. 4, *Historia literatury*, pod red. J. Ziomka, Warszawa 1956, s. 299.

²⁹⁰ A. Brückner, *Przyczynki*, s. 299.

²⁹¹ S. Rospond, *Dawność mazurzenia w świetle grafiki staropolskiej*, Komitet Językoznawczy PAN 15, Wrocław 1957, s. 489 - 492.

²⁹² *A St.*, t. 2, s. 220.

²⁹³ *Tamże*, s. 244.

²⁹⁴ *A Rec.*, t. 1, nr 3261, s. 794, nr 3264, s. 796, nr 3266, s. 797, nr 3268, s. 798, nr 3270 - 3273, s. 799 nr 3274 - 3275, s. 800, nr 3279, s. 801, nr 3282 - 3284, s. 802, nr 3287 - 3288, s. 803, nr 3289, s. 804, nr 3294, s. 806.

²⁹⁵ *A St.*, t. 2, s. 247.

²⁹⁶ J. Baranowski, *Przemysł polski w XVI w.*, Warszawa 1919, s. 62.

1535 ae.

- (57) SIMON Mathie de Vyelyvn.
dioc. Gneznensis s. t.²⁹⁷.

1535 h.

- (58) CRISTOPHERUS Alberti de Vyelyvn.
dioc. Gneznensis s. t.²⁹⁸.

1537 ae.

- (59) MARCUS Michaelis de Vyelyvn.
dioc. Gneznensis 4 gr. s.²⁹⁹.

1539 h.

- (60) ANDREAS Johannis a Vyelun.
dioc. Gneznensis gr. 4 s.³⁰⁰.

W 1547 r. występuje Andrzej, syn Jana, jako pisarz miejski w Wieluniu. Równocześnie pełnił urząd pisarza sądu okręgowego w Wieluniu. Wiadomo, że 6 V 1547 r. wpisał do ksiąg oficjalatu testament Anny Potockiej, dziedziczki pobliskiego Mokrska. Użył tu tytułu „arcium baccalarius et scriba causarum Consistorii Wielunensis”³⁰¹. Wskazuje to, że studia uniwersyteckie ukończył zdobyciem stopnia bakałarza artium. Na podstawie *Liber promotionum* nie da się tego stwierdzić, gdyż jak już wspomniano z lat 1540 - 1560 brak wpisów promocyjnych.

W źródłach wieluńskich 18 V 1530 r. występuje uczeń szkoły wieluńskiej Andrzej, syn tkacza³⁰². Może był to późniejszy student i notariusz.

- (61) JOHANNES Stanislai a Vyelvn.
dioc. Gneznensis³⁰³.

1541 ae.

- (62) TROIANUS Thome de Vielivn.
dioc. Gneznensis gr 3 s.³⁰⁴.

1545 ae.

- (63) VALENTINUS Petri de Vielvn.
Gnesnensis dioc. s. gr 3³⁰⁵.

1548 ae.

- (64) MATHEUS Mathie a Vyeluny.
dioc. Gneznensis 4 gr s.³⁰⁶.

²⁹⁷ A St., t. 2, s. 274.

²⁹⁸ Tamże, s. 276.

²⁹⁹ Tamże, s. 283.

³⁰⁰ Tamże, s. 295.

³⁰¹ K. Skubała, jw., s. 123.

³⁰² A Cap., t. 3, nr 843, s. 349.

³⁰³ A St., t. 2, s. 296.

³⁰⁴ Tamże, s. 305.

³⁰⁵ Tamże, s. 322.

³⁰⁶ Tamże, s. 333.

1554 ae.

(65) PETRUS Andree de Vielun.
dioc. Gneznensis s. 1 gr³⁰⁷.

1556 ae.

(66) JOANNES Andreae Ruczki de Vielun.
dioc. Gnesnensis gr 1 s.³⁰⁸

1560 h.

(67) JOHANNES Stanisłai Babuta Vielunensis 7³⁰⁹

Może to występujący w 1567 r. Jan Wieluński ze Stradomia — introligator krakowski³¹⁰.

1565 h.

(68) PETRUS Mathie de Wieluń.
dioc. Gnesnensis gr 2³¹¹.

1572 ae.

(69) JACOBUS Joannis Payeczky a Wielun.
dioc. Gnesnensis s. gr 3³¹².

24 V 1603 r. po złożeniu egzaminu wobec Hieronima Ręczajskiego, archidiacona krakowskiego, Sebastiana Nerwicjusza, doktora teologii, i Jana z Wolbromia, licencjata prawa kanonicznego, przyjął święcenia subdiakonatu. Prowizji udzielił mu Klemens Wielicy, prepozyt kościoła parafialnego Św. Mikołaja w Krakowie³¹³.

20 IX 1603 r. przyjmuje święcenia diakonatu. Występuje tu jako prebendarz w kaplicy Św. Krzyża w katedrze krakowskiej³¹⁴.

3 III 1604 r. w Środę Popielcową przyjął święcenia kapłańskie³¹⁵. O dalszych jego losach brak wiadomości.

1573 ae.

(70) VENCESLAUS Stanisłai Zelazny de Wielvn.
dioc. Gneznensis 3 s.³¹⁶

1578 ae.

(71) MATTHEUS Martini Miko de Wyelyn.
dioc. Gneznensis 4³¹⁷.

³⁰⁷ Tamże, t. 3, s. 12.

³⁰⁸ Tamże, s. 19.

³⁰⁹ Tamże, s. 39.

³¹⁰ Prawa, t. 2, s. 3, nr 1964, s. 1299, 1303.

³¹¹ A St., t. 3, s. 58.

³¹² Tamże, s. 32; wpisu do Album studiosorum dokonał własnoręcznie („Alia manu inscriptus”).

³¹³ Archiwum Kurii Metropolitalnej w Krakowie (brak sygn.) Libri ordinato- rum, pars 3 : 1597 - 1615, s. 208 (cyt.: L Ord).

³¹⁴ Tamże, s. 217.

³¹⁵ Tamże, s. 228.

³¹⁶ A St., t. 3, s. 86.

³¹⁷ Tamże, s. 110.

W Wieluniu znana jest rodzina mieszczańska o takim nazwisku. W 1516 r. występuje Mikołaj Miko, rajca miejski³¹⁸, a w 1525 r. ksiądz Stanisław Miko z Wielunia, oskarżony o sprzyjanie herezji luterskiej³¹⁹. (72) JOANNES Stanislai Zolowski de Wyeliun.

dioc. Gneznensis 2³²⁰.

W. N. Trepka wspomina o Zolewskich, którzy byli tkaczami w Wieluniu i byli spokrewnieni z Mikoszami, także tkaczami w Wieluniu³²¹. Zolowski przybył do Krakowa zapewne z poprzednim studentem Mateuszem Miko (Mikoszem?)³²².

1579 h.

(73) PETRUS Martini Gwyazdka Wielunensis.

dioc. Gneznensis 3³²³.

(74) SIMON Adriani Vielunensis.

dioc. Gnesnensis 2³²⁴.

3 IV 1593 r. po złożeniu egzaminu wobec archidiacona krakowskiego, Stanisława Krasieńskiego, przyjął święcenia subdiakonatu. Prowizji udzielił mu Stanisław Pierlejewski, proboszcz parafii Łęcznew (?) w diecezji krakowskiej³²⁵.

17 IV 1593 r. otrzymuje święcenia diakonatu³²⁶, a 6 VI tegoż roku święcenia kapłańskie³²⁷. Jak widać, święcenia przyjął w bardzo krótkim czasie. Zwykle przyjęcie tych trzech święceń rozciągało się nierzadko na okres jednego roku i dłużej.

Po otrzymaniu święceń został zapewne komendantem w parafii swego prowizora.

1582 ae.

(75) ADAMUS Gregory Velunensis.

dioc. Gnesnensis 4 gr³²⁸.

28 V 1600 r. po złożeniu egzaminu przed Janem Barskim, licencjatem prawa, i Rochusem z Poznania, bakałarzem teologii, przyjął święcenia

³¹⁸ MKDW, nr 164.

³¹⁹ A Cap., t. 2, nr 800, s. 379.

³²⁰ A St., t. 3, s. 110.

³²¹ W. N. Trepka, *Liber generationis plebanorum* („Liber chamorum”), wyd. W. Dworzaczek, J. Bartys, Z. Kuchowicz, cz. 1, Wrocław 1963, nr 2509, s. 668 - 670 (cyt.: *Liber chamorum*).

³²² Zob. *Student*, nr 71.

³²³ A St., t. 3, s. 115.

³²⁴ Tamże.

³²⁵ L. Ord., p. 2, s. 218; Stanisław Pierlejewski szlachcic mazurski, magister artium, profesor Akademii Krakowskiej; zob. W. Urban, *Losy wychowanków Akademii Krakowskiej w drugiej połowie XVI i pierwszej połowie XVII wieku. Studium statystyczne*, (w:) *Studia z dziejów młodzieży Uniwersytetu Krakowskiego*, pod red. K. Lepszego, Kraków 1964, s. 182 - 183, (cyt.: W. Urban, *Losy*).

³²⁶ Tamże, s. 229.

³²⁷ Tamże, s. 242.

³²⁸ A St., t. 3, s. 126.

akolitu z rąk bpa Pawła Dembskiego³²⁹. Brak wpisów świadczących o przyjmowaniu dalszych święceń.

1583 h.

(76) PETRUS Alberti Sculteti Vielunensis.

dioc. Gnesnensis 1 s.³³⁰.

Był synem Wojciecha, murarza wieluńskiego.

1585 ae.

(77) ADAMUS Laurenty Vielunensis.

dioc. Gnesnensis gr 2³³¹.

(78) JOANNES Alberti Vielunensis.

dioc. Gnesnensis gr 2³³².

Do Krakowa przybył zapewne razem z poprzednim studentem³³³.

1585 h.

(79) ALBERTUS Sebastiani Bienieczki Vielunensis.

dioc. Gnesnensis gr 2³³⁴.

(80) ALBERTUS Stanis'ai Za'ewski Vielunensis.

dioc. Gnesnensis gr 2 s.³³⁵.

13 VII 1606 r. wśród uczestników zjazdu w Sieradzu, zwołanego dla obrony króla przeciwko rokoszowi Zebrzydowskiego, jest wymieniony Wojciech Zalewski, urzędnik województwa sieradzkiego³³⁶.

1587 h.

(81) STANISLAUS Stanisłai Zalewski Wyelunensis.

dioc. Gnesnensis gr 4³³⁷.

Brat poprzedniego studenta³³⁸.

1591 ae.

(82) ANDREAS Pauli Greda de Vye'livn.

dioc. Gnesnensis 3³³⁹.

1594 ae.

(83) MATTHIAS Gabrielis Vielunensis.

dioc. Gnesnensis gr 2³⁴⁰.

28 II 1596 r. występuje jako profes zakonu kanoników regularnych św. Augustyna z klasztoru na Kazimierzu. Po złożeniu egzaminów wo-

³²⁹ L. Ord., P. 3, s. 115.

³³⁰ A St., t. 3, s. 134.

³³¹ Tamże, s. 140.

³³² Tamże.

³³³ Zob. Student nr 77.

³³⁴ A St., t. 3, s. 145.

³³⁵ Tamże.

³³⁶ J. Kobierzycki, Przyczynki do dziejów ziemi sieradzkiej, cz. 1, Warszawa 1915, s. 27.

³³⁷ A St., t. 3, s. 153.

³³⁸ Zob. Student nr 80.

³³⁹ A St., t. 3, s. 170.

³⁴⁰ Tamże, s. 186.

bec Stanisława Krasińskiego, archidiakona krakowskiego, i Jana z Wolbromia, licencjata prawa kanonicznego, przyjął święcenia subdiakonatu³⁴¹.

13 IV 1596 r. przyjął święcenia diakonatu. Podano tu jego nazwisko Kłopczyk (Kłopczyk)³⁴². 22 III 1597 r. przyjął święcenia kapłańskie³⁴³.
1594 ae.

(84) JOANNES Alexandri Maddalenski.

dioc. Gnesnensis gr 6³⁴⁴.

Syn Aleksandra Madalińskiego, podsędek, a potem sędzia ziemski wieluński. Często jest o nim wzmianka w konstytucjach koronnych. Był posłem na sejmy, a w 1629 r. został deputowany na trybunał radoski, rozpatrujący sprawę granic ze Śląskiem. Miał sześciu synów, z których trzech studiowało na Uniwersytecie Krakowskim³⁴⁵.

1596 ae.

(85) ALBERTUS Petri Lampka Wielunensis.

dioc. Gneznensis gr 2³⁴⁶.

W 1599 r. uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych, wpisany do *Liber promotionum* jako Alb. Velunensis (Zdrowieczki)³⁴⁷.

W.N. Trepka podaje, że był synem szewca wieluńskiego, Piotra Lampy. W 1605 r. był kierownikiem szkoły parafialnej w Samborze. Jego brat, Wojciech, był od 1604 r. w służbie stolnika przemyskiego, Trojeckiego, w Trojczycach pod Przemyślem. On to miał zmienić nazwisko Lampa (Lampka) na Zdrowieczki³⁴⁸.

(86) CASPAR Bartholomei Lissek Wielunensis.

dioc. Gneznensis gr 2³⁴⁹.

Do Krakowa przybył zapewne z poprzednim studentem³⁵⁰.

(87) ADAMUS Joannis Gregorii Architecti Wielunensis.

dioc. Gneznensis gr 3³⁵¹.

Może był synem lub krewnym Grzegorza Dibertorij, znanego muratora i mieszczanina wieluńskiego, o którym wiadomo, że w 1592 r. prowadził prace przy wieży fary w Sieradzu i w domach mieszczan sieradzkich³⁵².

³⁴¹ L Ord., p. 2, s. 343.

³⁴² Tamże, s. 365.

³⁴³ Tamże, p. 3, s. 20.

³⁴⁴ A St., t. 3, s. 187.

³⁴⁵ K. Niesiecki, Herbarz Polski, wyd. J.N. Bobrowicz, t. 6, Lipsk 1841, s. 319, (cyt.: K. Niesiecki, Herbarz).

³⁴⁶ A St., t. 3, s. 197.

³⁴⁷ L Pr., s. 255.

³⁴⁸ Liber chororum, cz. 1, nr 2475, s. 660.

³⁴⁹ A St., t. 3, s. 197.

³⁵⁰ Zob. Student nr 85.

³⁵¹ A St., t. 3, s. 212.

³⁵² E. Łopaciński, Materiały do artystów Płocka, Sieradza i Wielunia z XVI i pocz. XVII wieku, „Biuletyn Historii Sztuki” 15:1953, nr 3-4, s. 113.

TABELA 2

Frekwencja, stopnie naukowe i kariera uniwersytecka

Rok	Ilość wpisów	Tytuły naukowe			kariera uniwersytecka
		bak. art.	mgr art.	inne	
1	2	3	4	5	6
1500	3	2	1		extr. non. de fac.
1501	2				
1506	1				
1509	1				
1511	1				
1515	1				
1517	1				
1523	1				
1529	2				
1535	2				
1537	1				
1539	2	1			
1541	1				
1545	1				
1548	1				
1554	1				
1556	1				
1560	1				
1565	1				
1572	1				
1573	1				
1578	2				
1579	1				
1581	1				
1582	1				
1583	1				
1585	4				
1587	1				
1591	1				
1594	2				
1596	2	1			
1599	1				
Razem	44	4	1	—	
Z ogólnej liczby		9,1%	2,3%	—	

STUDENCI W LATACH 1600 - 1642

Lista studentów wieluńskich z tego okresu nie została dotychczas zestawiona. Jedynie znajdujący się na naszej liście Sebastian Ślęszkowski i Bonawentura Madaliński posiadali swoje biogramy³⁵³.

Trudność w identyfikacji studentów sprawiała niepodawanie miejscowości pochodzenia przy wpisach immatrykulacyjnych. Najmniej dokładne zapisy pod tym względem ma r. 1630³⁵⁴.

Zwraca też uwagę fakt, iż na 17 studentów 4 pochodziło z rodziny Madalińskich, właścicieli, należącego do parafii kolegiackiej, Niedzielska³⁵⁵.

LISTA

1603 ae.

(88) SEBASTIANUS Thomae Silesii Vielunensis.

dioc. Gnesnensis gr 4³⁵⁶.

Jest to wpis immatrykulacyjny Sebastiana Ślęszkowskiego urodzonego w 1569 r. w Wieluniu. Na uniwersytet zapisał się 6 II 1603 r. w wieku 34 lat. Po dwóch latach 14 IX 1605 r. został promowany na bakałarza artium, wpisany do *Liber promotionum* jako Sebast. Wielonensis³⁵⁷. Mistrzostwo sztuk wyzwolonych uzyskał 7 I 1612 r.³⁵⁸. Przez jakiś czas wykładał na uniwersytecie filozofię, równocześnie kontynuując studia na wydziale medycyny, gdzie też prowadził wykłady. Następnie udał się na studia do Włoch (może do Bolonii), gdzie uzyskał doktorat medycyny. Powróciwszy do kraju w 1620 r. został nadwornym lekarzem biskupa warmińskiego, Szymona Rudnickiego. W 1623 r. osiedlił się w Kaliszu, gdzie prowadził praktykę lekarską i ożenił się z Agnieszką Demianowiczówną³⁵⁹. Jego syn Wojciech został bakałarzem na Uniwersytecie Krakowskim³⁶⁰, a później studiował w Padwie, Bolonii i Rzymie, gdzie około 1653 r. uzyskał doktorat medycyny. Po powrocie do kraju osiadł w Krakowie, prowadząc praktykę lekarską. Zmarł w 1718 r.³⁶¹.

³⁵³ Zob. Student nr 88, 103.

³⁵⁴ Por. W. Urban, *Losy*, s. 137.

³⁵⁵ Zob. Student nr 92, 94, 95, 103.

³⁵⁶ A St., t. 3, s. 238.

³⁵⁷ L Pr., s. 264.

³⁵⁸ Tamże, s. 272.

³⁵⁹ F. Siarczyński, *Obraz wieku panowania Zygmunta III*, t. 2, Lwów 1828, s. 194; *Historia nauki polskiej*, t. 6, s. 683.

³⁶⁰ L Pr., s. 325.

³⁶¹ H. Barycz, *Archiwum nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim*, t. 1, Me-

Po śmierci bpa Szymona Rudnickiego około 1630 r. Sebastian powołany został na lekarza przybocznego i sekretarza przy królu Zygmuncie III Wazie. Zmarł 7 V 1648 r. w Kaliszu.

Ślęszkowski zjednął sobie poważanie u współczesnych jako lekarz i uczoney. Był znany ze swej niechęci do Żydów, a szczególnie do lekarzy żydowskiego pochodzenia, Aarona z Lublina i Jakuba z Bełżyc. Ogłaszał przeciwko nim liczne pisma nie zawsze najwyższego lotu³⁶².

Pozostawił po sobie popularne prace medyczne: *O puszczeniu krwi (Praxis phlebotomiae)* — 1615 r., *O gorączkach (De febribus)* — 1616 r., które wydał następnie jako *Opera medica duo* w 1616 r. i *Tetrias operum medicorum* — 1618 r., *O istocie trucizn (De natura Venerorum)* — 1618 r.

W języku polskim wydał następujące prace: *O ustrzeżeniu i leczeniu morowego powietrza* — 1623 r. w Kaliszu, przekład dziełka Alexego Pedemontana *Tajemnice wszystkich obojga płci potrzebne* — 1620 r. Poza tym wspomniane już broszury antyżydowskie: *Jasne dowody o doktorach żydowskich* — 1649 r., *Dostateczna genealogia żydowska* — 1622 r., *Odkrycie zdrad żydowskich* — 1621. Wydał także panegiryki na cześć wojewody sieradzkiego, Jana Baranowskiego, i J. Ostrońskiego. W 1612 r. wydał też zbiór anegdot historyczno-moralnych pt. *Vaticinia ex natura moribus de prmptis*³⁶³. Jest też autorem wiersza na herb Sieniawskich, zawartego w dziele *Tetras operum medicum*³⁶⁴.

1604 ae.

(89) JOANNES Nicolai Starzechowski Wielunensis.

dioc. Gnesnensis gr 4³⁶⁵.

Pochodził z rodziny szlacheckiej. Starzechowscy herbu Nieczuja zamieszkiwali w województwie sieradzkim i na Rusi. Jana, syna Mikołaja Starzechowskiego, herbarz Niesieckiego nie wymienia³⁶⁶. Z okresu wcześniejszego znamy Jakuba Starzechowskiego, burgrabiego wieluńskiego (1479 r.)³⁶⁷ oraz Mikołaja, podsędką wieluńskiego i sieradzkiego (1532 r.)³⁶⁸.
1608 ae.

(90) SIMON Petri Vitkouic Wielunensis.

d. Gnesn. gr 2³⁶⁹.

tryka nacji polskiej w Uniwersytecie Padewskim (1592 - 1745), Wrocław 1971, s. 400, (cyt.: H. Barycz, Archiwum); S. Kościński, j.w., s. 463.

³⁶² S. Kościński, j.w., s. 462; A. Brückner, Dzieje kultury polskiej, t. 2, Kraków 1930, s. 420, 836.

³⁶³ Nowy Korbut, t. 3, s. 247 - 248; S. Estreicher, t. 28, s. 238 - 245; Historia nauki polskiej, t. 6, s. 683.

³⁶⁴ H. Juszyński, Dykcjonarz poetów polskich, t. 2, Kraków 1820, s. 313.

³⁶⁵ A St., t. 3, s. 243.

³⁶⁶ K. Niesiecki, Herbarz, t. 6, s. 507 - 509.

³⁶⁷ MKDW, nr 134.

³⁶⁸ Acta Tomiciana, t. 14, ed. W. Pocięcha, Posnaniae 1952, nr 222, s. 350.

³⁶⁹ A St., t. 4, s. 6.

1619 ae.

(91) ADAMUS Stanislai Witkowic.

d. Gnesnensis 3³⁷⁰.

1626 h.

(92) ALEXANDER Joannis Madalensky.

d. Gnesn. fl. 1³⁷¹.

Syn Jana Aleksandra Madalińskiego³⁷² i Małgorzaty Niechmirowskiej. Późniejszy podkomorzy wieluński³⁷³. Brat Jakuba i Stanisława³⁷⁴, stryjecznych braci bpa Bonawentury Madalińskiego³⁷⁵.

1630 ae.

(93) JOANNES Nicolai Baiersky.

d. Gnesn.³⁷⁶

Pochodził z mieszczańskiej rodziny wieluńskiej i był krewnym Łukasza Bajerskiego³⁷⁷.

(94) JACOBUS Joannis Alexandri Madalynsky.

d. Gnesn. gr 16³⁷⁸.

Późniejszy rotmistrz królewski, ranny w nogę. W nagrodę za jego zasługi król Władysław IV Waza nadał mu dobra na Siewierszczyźnie na Rusi. Ożenił się z Heleną Kobierzycką. Miał dwie córki, Murawską i Widawską. Zmarł w 1663 r.³⁷⁹.

(95) STANISLAUS Joannis Madalynksy.

d. Gnesn. gr 12³⁸⁰.

Późniejszy podstoli wieluński, starosta przemyski, właściciel chorągwi pancерnej³⁸¹. Do Krakowa przybył wraz ze swym bratem Jakubem³⁸².

1630 h.

(96) SEBASTIANUS Sebastiani Victor decanus Wielunensis.

d. Gnesn. t. s.³⁸³

³⁷⁰ Tamże, s. 64.

³⁷¹ Tamże, s. 108.

³⁷² Zob. Student nr 84; Madalińscy herbu Larysa byli właścicielami Niedzielska od około 1352 r.

³⁷³ K. Niesiecki, Herbarz, t. 6, s. 319.

³⁷⁴ Zob. Student nr 94, 95.

³⁷⁵ Zob. Student nr 103.

³⁷⁶ A St., t. 4, s. 127.

³⁷⁷ Zob. Student nr 102.

³⁷⁸ A St., t. 4, s. 128.

³⁷⁹ K. Niesiecki, Herbarz, j.w., W. Urban, Losy, s. 176 - 177; por. też Student nr 84, 92, 95, 103.

³⁸⁰ A St., t. 4, s. 128.

³⁸¹ K. Niesiecki, Herbarz, j.w.; W. Urban, Losy, j.w.

³⁸² Zob. Student nr 94, a także nr 84, 92, 103.

³⁸³ A St., t. 4, s. 131; w Wieluniu w tym czasie występują mieszczanie o nazwisku Wiktor. Np. wiadomo, że w 1624 r. Wojciech Wiktor zapisał 200 złotych polskich dla kolegiaty; zob. W. Przygocki, j.w., s. 52; W. Urban, Losy, s. 192 - 193.

Zapisał się na uniwersytet jako dziekan kolegiaty wieluńskiej, którym był do 1643 r.³⁸⁴. Z jego inicjatywy oraz księdza Adama Zmarzęgo, kustosza, księdza Sebastiana Dibalii, seniora wikariuszy i pisarza konsystorskiego, wznowiono w 1630 r. w Wieluniu działalność bractwa kapłańskiego³⁸⁵. 25 V 1634 r. zostaje mianowany oficjałem wieluńskim, który to urząd sprawuje do 4 VI 1643 r. W tym czasie posiadał też kanonię łowicką³⁸⁶. W 1636 r. z polecenia abpa Jana Węzyka przeprowadził wizytację archidiakonu wieluńskiego. Wizytacja ta odbyła się na skutek uchwalonej 13 X 1634 r. na synodzie prowincjonalnym kontrybucji³⁸⁷.

Później podjął dalsze studia, prawdopodobnie za granicą. Nie wiadomo gdzie uzyskał przed 1642 r. stopień doktora obojga praw. 11 X 1642 r. immatrykulował się na uniwersytecie w Padwie. Następnie przebywał w Rzymie, gdzie był świadkiem doktoratu Wojciecha Samborskiego i F. Malinowskiego³⁸⁸. Wkrótce wrócił do kraju, gdyż wiadomo, że 7 VII 1643 r. na synodzie prowincjonalnym w Uniejowie wygłosił znakomite mowy, które zostały umieszczone w aktach tego synodu³⁸⁹.

28 I 1645 r. znów pojawia się w Rzymie, gdzie był świadkiem doktoratu Andrzeja Innocentego Olszewskiego, późniejszego abpa gnieźnieńskiego. Wraz z nim odbył podróż do Ziemi Świętej³⁹⁰. Dalszych szczegółów jego życia nie znamy.

(97) BARTHOLOMAEUS Blasii Burchatowic.

d. Gnesn. r.³⁹¹.

25 II 1632 r. uzyskał bakalaureat sztuk wyzwolonych³⁹², a 7 I 1634 r. został promowany na magistra artium³⁹³. Jak wynika z wpisów promocyjnych, przyjął święcenia kapłańskie. Wiadomo, że wykładał na Uniwersytecie Krakowskim, a następnie był nauczycielem szkoły katedralnej we Włocławku. Pochodził z Wielunia³⁹⁴.

1632 ae.

(98) JACOBUS Thomae Victor.

d. Gnesn.³⁹⁵.

³⁸⁴ W. Patykiewicz, Archidiakoniat, „Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne”, 24 - 32 : 1958, nr 10, s. 422.

³⁸⁵ Tamże, nr 2, s. 75.

³⁸⁶ Tamże, nr 11, s. 468.

³⁸⁷ Tamże, nr 2, s. 79.

³⁸⁸ H. Barycz, Archiwum, s. 110.

³⁸⁹ W. Patykiewicz, Archidiakoniat, „Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne”, 24 - 32 : 1958, nr 10, s. 422.

³⁹⁰ H. Barycz, Archiwum, s. 342, 410.

³⁹¹ A St., t. 4, s. 131.

³⁹² L Pr., s. 298.

³⁹³ Tamże, s. 301.

³⁹⁴ W. Urban, Losy, s. 160 - 161.

³⁹⁵ A St., t. 4, s. 145.

Pochodził z tej samej rodziny mieszczańskiej co Sebastian Victor³⁹⁶.
1632 h.

(99) ALBERTUS Mathiae Chabielskj.

d. Gnesn. gr 6³⁹⁷.

Rodzina Chabielskich należała do znaczniejszych rodzin mieszczańskich w Wieluniu. Pochodziło z niej wielu księży, wikariuszy kolegiackich. W 1621 r. fundowali w kolegiacie kaplicę z ołtarzem Św. Anny³⁹⁸. Jest to brat Stanisława Chabielskiego, z którym razem przybył do Krakowa³⁹⁹.

(100) STANISLAUS Mathiae Chabielskj.

d. Gnesn. gr 6⁴⁰⁰.

1633 ae.

(101) STANISLAUS Nicolai Laskowsky.

d. Gnesn. gr 1 1/2⁴⁰¹.

W Wieluniu znana jest rodzina Laskowskich, z której pochodziło wielu wikariuszy kolegiackich⁴⁰².

ok. 1634.

(102) LUCAS Baierskij Wielunen.

Nie znajdujemy jego wpisu immatrykulacyjnego. W *Liber promotionum* znajduje się natomiast powyższy wpis, stwierdzający uzyskanie 6 II 1636 r. bakalaureatu artium⁴⁰³. Prawdopodobnie jest to brat Jana Bajerskiego⁴⁰⁴.

1635 ae.

(103) BONAVENTURA Petri Madalynsky.

d. Gnesn. s.⁴⁰⁵.

Urodził się około 1620 r., syn Piotra właściciela Niedzielska i Anny Sciborówny Chełmskiej. Był bratankiem Jana Madalińskiego sufragana gnieźnieńskiego (zm. 1644 r.). Nie uzyskał żadnego stopnia naukowego. Swoją karierę rozpoczął od dostania się na dwór wojewody poznańskiego, Krzysztofa Opalińskiego, zostając około 1642 r. jego sekretarzem. Towarzyszył Opalińskiemu w poselstwie do Paryża po Marię Ludwikę Gonzagę. Pozostawił spisany przez siebie dziennik tego poselstwa⁴⁰⁶.

³⁹⁶ Zob. Student nr 96.

³⁹⁷ A St., t. 4, s. 145.

³⁹⁸ W. Przygodzki, j.w., s. 21, 35.

³⁹⁹ Zob. Student nr 100.

⁴⁰⁰ A St., t. 4, s. 145; zob. Student nr 99.

⁴⁰¹ Tamże, s. 149.

⁴⁰² W. Przygodzki, j.w., s. 35.

⁴⁰³ L Pr., s. 304.

⁴⁰⁴ Zob. Student nr 93.

⁴⁰⁵ A St., t. 4, s. 168.

⁴⁰⁶ Z. Szostkiewicz, Katalog biskupów obrządku łacińskiego przedrozbiorowej Polski, (w:) *Sacrum Poloniae Millennium. Rozprawy — Szkice — Materiały historyczne*, t. 1, Rzym 1954, s. 509; A. Sajkowski, Krzysztofa Opalińskiego „droga

Przeszedł później na służbę królewicza Karola Ferdynanda, a stamtąd do kancelarii królewskiej. 20 IV 1654 r. otrzymał kanonię w kapitule poznańskiej, a 13 V 1658 r. dostaje nominację na archidiacona śremskiego (był nim do 1666 r.)⁴⁰⁷. W 1660 r. zostaje kanclerzem abpa gnieźnieńskiego, Wacława Leszczyńskiego. W roku następnym obejmuje kanonię gnieźnieńską. Pełnił też urząd administratora opactwa kanoników regularnych w Trzemesznie. Reprezentował kapitułę na sejmie w latach 1663 i 1666.

Jako sekretarz i kierownik osobistej kancelarii króla Jana Kazimierza prowadził tajną korespondencję dyplomatyczną. Był zaufanym króla, nawet po jego abdykacji. Objął urząd pisarza prowentowego królewskiego w Koronie, a także prepozyta parafii w Piotrkowie Trybunalskim, objął też kanonię i prepozyturę w kapitule wrocławskiej (1663 r.), kanonię w kolegiacie warszawskiej.

Biskup płocki, Jan Gembicki, za namową króla przyjął go na swego koadiutora (24 VI 1668 r.). Został konsekrowany w Warszawie 27 XII 1672 r. Po przeniesieniu Gembickiego do Włocławka w 1674 r. objął rządy w diecezji płockiej. W 1676 r. wyznaczono go na egzekutora testamentu Jana Kazimierza. Pod koniec 1680 r. lub w pierwszych dniach 1681 r. uzyskał od Jana III Sobieskiego nominację na biskupstwo wrocławskie. W 1683 r. był rezydentem u boku króla. Należał do opozycji przeciwko Sobieskiemu.

Jako biskup starał się o podreperowanie dóbr stołu biskupiego, odrestaurował zamek biskupi w Wolborzu, dbał o dyscyplinę kościelną, wizytował klasztory. Zmarł 11 X 1691 r. i został pochowany w katedrze we Włocławku⁴⁰⁸.

1640 ae.

(104) BARTHOLOMAEUS Severini Bolkowski alias Platkiewicz.
d. Gnesn.⁴⁰⁹

Bolkowscy należeli do znaczniejszych rodzin mieszczańskich w Wieluniu. Wiadomo o kamienicy w rynku, którą podarowali wikariuszom kolegiackim⁴¹⁰. Z okresu późniejszego znamy Seweryna Bolkowskiego, dziekana wieluńskiego i proboszcza w Unikowie (1695 r.) i Jana Bolkowskiego, dziekana i proboszcza w Burzeninie (1700 - 1713 r.)⁴¹¹.

francuska", „Studia i Materiały do dziejów Wielkopolski i Pomorza”, 2:1956, z. 2, s. 250.

⁴⁰⁷ J. Nowacki, j.w., t. 2, s. 295.

⁴⁰⁸ M. Müller, Madaliński Bonawentura, (w:) PSB, t. 19, s. 108 - 109 (nie ma wzmianki o studiach na Uniwersytecie Krakowskim); K. Niesiecki, Herbarz, t. 6, s. 318.

⁴⁰⁹ A St., t. 4, s. 191.

⁴¹⁰ W. Przygodzki, j.w., s. 35, 38.

⁴¹¹ W. Patykiewicz, Archidiaconat, „Częstochowskie Wiadomości Diecezjalne”, 24 - 32 : 1958, nr 10, s. 422.

TABELA 3

Frekwencja, stopnie naukowe i kariera uniwersytecka

Rok	Ilość wpi- sów	Tytuły naukowe			kariera uniwersytecka
		bak. art.	mgr art.	inne	
1603	1	1	1	dr medycyny	profesor
1604	1				
1608	1				
1619	1				
1626	1				
1630	5	2	2	dr obojga praw	profesor
1632	3				
1633	1				
1634	1	1			
1635	1				
1640	1				
Razem	17	4	3	2	
Z ogólnej liczby		22,2%	16,6%	11,1%	

ZAKOŃCZENIE

Ogółem w latach 1400 - 1642 na Uniwersytet Krakowski wpisało się 104 studentów, którzy podali jako miejsce swego pochodzenia miejscowości wchodzące w skład parafii kolegiackiej w Wieluniu. Z samego Wielunia pochodziło 96, a z pobliskiego Niedzielska 8 studentów. Do parafii należały jeszcze wsie Dąbrowa i Gaszyn, ale studentów pochodzących z tych miejscowości nie zidentyfikowano. Powyższe liczby upoważniają do zaliczenia parafii kolegiackiej w Wieluniu do ośrodków wykazujących dużą prężność kulturalną.

Najlepszym okresem studiów wielunian był XV w. W tym czasie z ogólnej liczby 43 studentów 9 zdobyło bakalaureat sztuk wyzwolonych, a 6 — stopień magistra. Dwóch z nich kontynuowało studia na wyższych wydziałach, uzyskując bakalaureat teologii oraz prawa kanonicznego. Jan Czelp⁴¹² sprawował urząd dziekana Wydziału Artium i rektora Akademii Krakowskiej. Podobnie wysoko w karierze uniwersyteckiej zaszedł Michał z Wielunia⁴¹³, dziekan Wydziału Artium, członek Kolegium Większego. Ten ostatni był, jak określali go jemu współcześni,

⁴¹² Zob. Student nr 3.

⁴¹³ Zob. Student nr 29.

chlubą Akademii, wybitnym filozofem, badaczem przyrody i znakomitym hebraistą.

W XVI stuleciu, a zwłaszcza w latach 1500 - 1535, Akademia wkracza w pełnię rozkwitu. Następny okres przynosi powolny zmierzch jej świetności⁴¹⁴. Frekwencja wielunian nie zmniejsza się (44 immatrykulowanych), ale, zgodnie z ogólnymi tendencjami, spada ilość zdobywanych przez nich stopni naukowych. Na uwagę zasługuje niewątpliwie osoba magistra Macieja z Wielunia⁴¹⁵, ucznia wybitnego przedstawiciela skotyizmu w Polsce — Jana ze Stobnicy. Najciekawszą jednak postacią tego okresu był Hieronim Polkon vel Spiczyński⁴¹⁶, który przeszedł do historii literatury polskiej jako jeden z ojców polskiego języka literackiego i pierwszy znany autor drukowanego przekładu Pisma Świętego z łaciny na język polski.

W ostatnim okresie, czyli w latach 1600 - 1642, na uniwersytet zapisuje się kilka wybitniejszych wielunian. Należy tu wymienić Sebastiana Słęzkowskiego, jego imiennika Sebastiana Wiktora, Bartłomieja Burchatowicza, czy biskupa płockiego, a później wrocławskiego, Bonawenturę Madalińskiego⁴¹⁷.

Nazwiska wielunian spotykamy także na listach immatrykulacyjnych uniwersytetów zagranicznych. W Wiedniu studiowali już w pierwszej połowie XV w. Marcin Fiol i Michał z Wielunia⁴¹⁸. W XVI w. nie stwierdzono, aby któryś spośród studentów kontynuował studia za granicą, ale nie brakło tam innych wielunian jak np. Augustyna Rotundusa Mieleckiego, który studiował w Wittenberdze, Padwie i Ferrarze⁴¹⁹. W XVII w. spotykamy ich na uniwersytetach w Padwie, Bolonii i Rzymie.

Budzi ciekawość sprawa wzajemnych kontaktów i współzycie wielunian na Uniwersytecie Krakowskim; mało jest danych na ten temat. Jednak już przy wpisach dostrzegamy zjawisko występowania w krótkich odstępach czasu dwóch lub więcej studentów. Niekiedy są oni wpisani bezpośrednio jeden po drugim. Świadczy to, że decyzję udania się na studia podejmowano wspólnie, a i w samym Krakowie zapewne ta więź się nie zrywała. Z całą pewnością możemy to powiedzieć o studentach pochodzących z rodziny Madalińskich. Poza tym wielunianie mogli znajdować opiekę u swoich rodaków pełniących różne funkcje na

⁴¹⁴ H. Barycz, *Historia Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce humanizmu*, Kraków 1935, s. 6.

⁴¹⁵ Zob. *Student* nr 46.

⁴¹⁶ Zob. *Student* nr 53.

⁴¹⁷ Zob. *Student* nr 88, 96, 97, 103.

⁴¹⁸ Zob. *Student* nr 16, 18.

⁴¹⁹ Zob. M. Baryczowa, *Augustyn Rotundus Mielecki — pierwszy historyk i apologeta Litwy*, (w:) *Z dziejów polskiej kultury umysłowej w XVI i XVII wieku*, Wrocław 1976. *Monografie z dziejów nauki i techniki*, t. 99, s. 77 - 150.

uniwersytecie. Może świadczyć o tym notatka zachowana w *Acta rectoralia*, stwierdzająca, że książki sprzedawane przez Jana z Wielunia wyceniał magister Michał z Wielunia⁴²⁰. Ta opieka w niektórych wypadkach rozciągała się poza okres studiów. Magister Maciej z Wielunia po zakończeniu kariery naukowej objął stanowisko w konsystorzu poznańskim i ściągnął do Poznania Franciszka z Wielunia⁴²¹.

Studia uniwersyteckie, a tym bardziej stopnie naukowe otwierały drogę do kariery kościelnej, państwowej i naukowej na uniwersytecie. Zidentyfikowano 6 profesorów (w tym rektor i dwóch dziekanów), 1 biskupa, 2 prałatów, 5 kanoników, 10 plebanów, 6 wikariuszy, 6 altarzyków, 1 komendarza, 2 mansjonarzy, 8 sprawowało różne urzędy kościelne, 1 zakonnik, 2 kleryków, 9 sprawowało różne urzędy państwowe, 3 nauczycieli, 5 wykonywało inne zawody⁴²². Najwięcej studentów obierało karierę duchowną, ale trzeba stwierdzić, że ich liczba była na pewno większa od podanej. Potwierdzić to może wypowiedź bpa P. Tomickiego z 1534 r.: „mało jest u nas studentów, którzy by nie byli klerykami i nie mieli święceń”⁴²³.

Niektórzy, jak Hieronim Spiczyński, Sebastian Słęzkowski i oczywiście Jan Długosz, pozostawili po sobie spuściznę literacką. Wiadomo też, że znakomite mowy Sebastiana Wiktora, wygłoszone na synodzie prowincjonalnym w Uniejowie (1643 r.), zostały umieszczone w aktach tego synodu. Michał z Wielunia oprócz sześciu inkunabułów, które ofiarował uniwersytetowi, pozostawił własnoręcznie przepisane mowy Cyserona.

Studenci z parafii kolegiackiej w Wieluniu pochodzili zasadniczo z rodzin mieszczańskich. Szlacheckiego pochodzenia byli dwaj Długoszowie, pięciu Madalińskich oraz Jan Starzechowski⁴²⁴. Z dużym prawdopodobieństwem możemy twierdzić, że chłopem był Jakub z Niedzielska i Maciej Kosponder⁴²⁵. Dane te z konieczności nie mogą być dokładne, gdyż w XV w. miasta prowincjonalne nie znały jeszcze sztywnych podziałów klasowych tak, że chłop i drobny szlachcic łatwo wsiąkał w mieszczaństwo⁴²⁶. Wśród studentów pochodzenia mieszczańskiego występują zarówno synowie rodzin należących do patrycjatu wieluńskiego, jak i rzemieślników czy biedoty miejskiej. Swoich przedstawicieli mają Polkonowie (3 studentów), Zalewscy, Chabielscy, Wiktorowie, Bajerscy, Fiolowie i inni.

⁴²⁰ Zob. Student nr 32.

⁴²¹ Zob. Student nr 48.

⁴²² Zob. strona 69.

⁴²³ K. Morawski, j.w., t. 2, s. 374 - 375.

⁴²⁴ Zob. Student nr 89.

⁴²⁵ Zob. Student nr 12, 27.

⁴²⁶ B. Kürbisówna, Mieszczenie na Uniwersytecie Jagiellońskim i ich udział w kształtowaniu kultury narodowej w XV w., (w:) Studia Staropolskie, t. 5, pod red. K. Budzyska, Wrocław, 1957, s. 39.

Jeżeli chodzi o frekwencję, to widoczny jest fakt, że w każdym stuleciu przybywała prawie ta sama liczba studentów: w XV w. — 43, w XVI — 44, w latach 1600 - 1642 — 17. Prowadzić to może do wniosku, że wynikało to z utrzymywania się w pewnych rodzinach, głównie mieszczańskich, tradycji przysyłania swych synów na studia do Krakowa. Jednak lakoniczność zapisów immatrykulacyjnych nie pozwala, poza nielicznymi wyjątkami, na ustalenie ściślejszych powiązań rodzinnych między studentami.

Niniejsza praca dostarcza materiału do poznania procesu formowania się polskiej inteligencji i powstawania tradycji kulturalnych w środowisku prowincjonalnych miast. Drogi do awansu społecznego i rozwój miejskich ośrodków kultury mogły powstawać dzięki studiom na Uniwersytecie Krakowskim, a także niemałą w tym zasługę posiadały miejscowe środowiska kościelne, jak i polityczno-administracyjne⁴²⁷.

INDEKS ALFABETYCZNY

Pisownię imion i nazwisk zachowano oryginalną, tzn. taką jaką występuje w zapisach immatrykulacyjnych. Nazwiska, które udało się ustalić na podstawie innych źródeł ujęto w nawiasy. Cyfry oznaczają numer studenta na liście.

Adamus Gregory 75	Burchatowie Bartholomaeus Blasii 97
Adamus Joannis Gregorii Archiecti 87	Caspar Mathie 54
Adamus Laurenty 77	Chabielskj Albertus Mathie 99
Albertus Johannis 52	Chabielskj Stanislaus Mathiae 100
Albertus Mathie 5	Cristopherus Alberti 58
Albertus Pauli 44	Cristopherus Thome 55
Alexius Johannis 42	Czelp Johannes Nicolai 3
Andreas Johannis 60	Długossij Johannes Johannis 14
Babuta Johannes Stanislai 67	Długosz Johannes Johannis 25
Baierskij Lucas 102	Erasmus Bartholomei 56
Baiersky Joannes Nicolai 93	Fiol Martinus 18
Barnhardus Johannis 13	Franciscus Bartholomei 48
Bienieczky Albertus Stanislai 79	Georgius Stephani Doleatoris 15
Bolkowski alias Platkiewicz Bartholomaeus Severini 104	Greda Andreas Pauli 82
	Gwyazdka Petrus Martini 73

⁴²⁷ Tamże, s. 45.

Jacobus Pauli 27
 Joannes Alberti 78
 Johannes 2
 Johannes 17
 Johannes Bartholomei 35
 Johannes Gregory 37
 Johannes Johannis 51
 Johannes Nicolai 26
 Johannes Stanislai 61
 (Kadłubski) Martinus Nicolai 31
 (Kiernożek) Jacobus 41
 (Klopoczik) Matthias Gabrielis 83
 Kosponder Mathias Jacobi 12
 Lampka Albertus Petri 85
 Laskowsky Stanislaus Nicolai 101
 Laurentius Petri 6
 Lissek Caspar Bartholomei 86
 Lucas 7
 Madalensky Aleksander Joannis 92
 Madalynsky Bonaventura Petri 103
 Madalynsky Jacobus Joannis Alexandri 94
 Madalynsky Stanislaus Joannis 95
 Maddalensky Joannes Alexandri 84
 Marcus Michaelis 59
 Martinus Bartholomei 33
 Martinus Jacobi 19
 Martinus Johannis 36
 Matheus Mathie 64
 Mathias 28
 Mathias Bartholomei 43
 Mathias Nicolai 45
 Mathias Martini 46
 Mathias Petri 11
 Meschel Nicolaus Petri 10
 Michael Michaelis 29
 Michael Petri 16
 Miko Mattheus Martini 71
 Nicolaus Alberti 4
 Nicolaus Alberti 47
 Nicolaus Johannis 9
 Nicolaus Johannis 39
 Nicolaus Marci 50
 Nicolaus Martini 23
 Nicolaus Mathie 8
 Nicolaus Michaelis 21
 Paulus Petri 1
 Payeczky Jacobus Joannis 69
 Petrus Alberti Sculteti 76
 Petrus Andree 65
 Petrus Nicolai 20
 Petrus Mathie 68
 Platkiewicz zob. Bolkowski
 (Polkon) Bartholomeus 30
 (Polkon) Jheronimus Bartholomei 53
 (Polkon) Nicolaus Martini 23
 Ruczki Joannes Andreae 66
 Sebastianus Laurency 49
 Silesii Sebastianus Thome 88
 Simon Adriani 74
 Simon Mathie 57
 (Spicznyński) zob. (Polkon)
 Stanislaus Mathie 34
 Starzechowski Joanne Nicolai 89
 Swantusky Johannes 24
 Szworc Johanes Johannis 40
 (Ślęszkowski) zob. Silesii
 Thomas Stanislai 38
 Troianus Thomae 62
 Valentinus Petri 63
 Venczeslaus Nicolai 22
 Victor Jacobus Thomae 98
 Victor Sebastianus Sebastiani 96
 Vitkouic Simon Petri 90
 Witkowic Adamus Stanislai 91
 Zalewski Albertus Stanislai 80
 Zalewski Stanislaus Stanislai 81
 Zdrowieczki zob. Lampka
 Ze'azny Venczeslaus Stanislai 70
 (Zigo) Johannes Jozeph 32
 Zolowski Joannes Stanislai 72

STANOWISKA, FUNKCJE, ZAWODY STUDENTÓW WIELUŃSKICH

PROFESOROWIE UNIWERSYTETU KRAKOWSKIEGO

Burchatowicz Bartłomiej (nr 97)	— profesor Wydziału Artium KJ
Czelp Jan (nr 3)	— profesor teologii
Maciej z Wielunia (nr 46)	— profesor Wydziału Artium
Marcin z Wielunia (nr 36)	— profesor Wydziału Artium
Michał z Wielunia (nr 16)	— profesor Wydziału Artium
Michał z Wielunia (nr 29)	— profesor Wydziału Artium
Słęszkowski Sebastian (nr 97)	— profesor Wydziału Artium oraz Wydziału Medycznego

REKTORZY

Czelp Jan (nr 3)	— 1430 ae.
------------------	------------

DZIEKANI WYDZIAŁU ARTIUM

Czelp Jan (nr 3)	— 1429 ae., h.
Michał z Wielunia (nr 29)	— 1481 ae.

INNE FUNKCJE UNIWERSYTECKIE

Krzysztof z Wielunia (nr 55)	— notariusz uniwersytecki
Maciej z Wielunia (nr 28)	— służący profesora teologii Mikołaja ze Stawu
Maciej z Wielunia (nr 45)	— pełnił nieznane nam funkcje

NAUCZYCIELE

Burchatowicz Bartłomiej (nr 97)	— w szkole katedralnej we Włoc- ławku
Lampka (Zdrowieczki) Woj- ciech (nr 85)	— w szkole parafialnej w Samborze
Michał z Wielunia (nr 16)	— w szkole katedralnej we Lwowie

BISKUPI

Madaliński Bonawentura
(nr 103)

— bp płocki i włocławski

PRAŁACI

Mikołaj z Wielunia (nr 47)
Wiktor Sebastian (nr 96)

— kustosz kolegiaty wieluńskiej
— dziekan kolegiaty wieluńskiej

KANONICY

Długosz Jan (nr 14)

— kanonik krakowski, sandomierski,
wiślicki, kielecki, gnieźnieński

Długosz Jan (nr 25)
Madaliński Bonawentura
(nr 103)

— kanonik krakowski

Mikołaj z Wielunia (nr 47)
Szworc Jan (nr 40)

— kanonik uniejowski
— kanonik wieluński

PLEBANI

Czelp Jan (nr 3)

— pleban kościoła Św. Anny w Kra-
kowie oraz w Sanoku

Długosz Jan (nr 14)

— pleban w Kłobucku i Kłodawie

Długosz Jan (nr 25)

— pleban w Kłodawie

Franciszek z Wielunia (nr 48)

— pleban w Brzykowie

Jan z Wielunia (nr 51)

— pleban w Lututowie

Kiernożek Jakub (nr 41)

— pleban w Krzyworzece i Łągiew-
nikach

Madaliński Bonawentura
(nr 103)

— prepozyt w Piotrkowie Trybunal-
skim i we Włocławku

Marcin z Wielunia (nr 19)

— pleban kościoła Św. Trójcy
w Żyrawie

Mikołaj z Wielunia (nr 39)

— pleban w Rząśni

Mikołaj z Wielunia (nr 47)

— pleban w Borownie, Skórkowicach
i Białogonie

KOMENDARZE

Tomasz z Wielunia (nr 38)

— w Czarnożyłach

WIKARIUSZE

Fiol Marcin (nr 18)	— w kolegiacie wieluńskiej
Jan z Wielunia (nr 37)	— w kolegiacie wieluńskiej
Marcin z Wielunia (nr 31)	— w kolegiacie wieluńskiej
Polkon Mikołaj (nr 23)	— w kolegiacie wieluńskiej
Szymon z Wielunia (nr 74)	— w Łęczniewie (?)
Wojciech z Wielunia (nr 5)	— w kolegiacie wieluńskiej

ALTARZYŚCI

Franciszek z Wielunia (nr 48)	— w katedrze poznańskiej
Kiernożek Jakub (nr 41)	— ołtarza Św. Agnieszki w kolegiacie wieluńskiej
Maciej z Wielunia (46)	— w kolegiacie Św. Magdaleny w Poznaniu
Mikołaj z Wielunia (nr 50)	— w kolegiacie wieluńskiej
Pajęcki Jakub (nr 69)	— w kaplicy Św. Krzyża w katedrze krakowskiej
Piotr z Wielunia (nr 20)	— w kaplicy Św. Andrzeja w kolegiacie Św. Małgorzaty w Nowym Sączu

MANSJONARZE

Aleksy z Wielunia (nr 42)	— w kolegiacie wieluńskiej
Tomasz z Wielunia (nr 38)	— w kolegiacie wieluńskiej

KLERYCY

Adam z Wielunia (nr 75)	— akolita
Mikołaj z Wielunia (nr 8)	— kleryk diecezji gnieźnieńskiej

ZAKONNICY

Klopoczik Maciej (nr 83)	— kapłan w zakonie kanoników regularnych św. Augustyna w klasztorze na Kazimierzu
--------------------------	---

STANOWISKA KOŚCIELNE

Andrzej z Wielunia (nr 60)	— notariusz oficjalatu wieluńskiego
Maciej z Wielunia (nr 46)	— prokurator w konsystorzu poznańskim

Madaliński Bonawentura
(nr 103)

— archidiakon śremski, administrator
opactwa kanoników regularnych
w Trzemesznie, kanclerz abpa gnie-
źnieńskiego

Mikołaj z Wielunia (nr 8)
Mikołaj z Wielunia (nr 47)

— notariusz w oficjalicie wieluńskim
— oficjał uniejowski i wieluński,
kapelan abpa gnieźnieńskiego

Polkon Mikołaj (nr 23)
Szworc Jan (40)
Wojciech z Wielunia (nr 5)

— notariusz w oficjalicie wieluńskim
— notariusz i oficjał wieluński
— zastępca prawny archidiakona
gnieźnieńskiego

STANOWISKA PAŃSTWOWE

Andrzej z Wielunia (nr 60)
Jan z Wielunia (nr 2)
Madaliński Aleksander (nr 92)
Madaliński Jan Aleksander
(nr 84)

— pisarz miejski w Wieluniu
— ławnik miejski w Sieradzu
— podkomorzy wieluński

Madaliński Stanisław (nr 95)

— podsędek i sędzia ziemski wieluń-
ski, poseł na sejmy
— podstoli wieluński, starosta prze-
myski

Polkon Bartłomiej (nr 30)
Polkon (Spiczyński) Hieronim
(nr 53)

— pisarz i rajca miejski w Wieluniu
— rajca i kwestor miejski w Krako-
wie

Ślęzkowski Sebastian (nr 88)
Zalewski Wojciech (nr 80)

— sekretarz króla Zygmunta III Wazy
— urzędnik województwa sieradzkiego

INNE ZAWODY

Babuta Jan (nr 67)
Erazm z Wielunia (nr 56)
Madaliński Jakub (nr 94)
Polkon (Spiczyński) Hieronim
(nr 53)
Ślęzkowski Sebastian (nr 88)

— introligator
— złotnik
— rotmistrz królewski
— tłumacz, literat
— lekarz

* Praca magisterska napisana na seminarium z historii Kościoła pod kierunkiem
ks. doc. dra hab. Jerzego Wolnego.